Ἀριθ. 387 – Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Η'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΕ' Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. – Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. – Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Ἀγχίσμου 9 29 Μαΐου 1883

Μεσαιωνικὸς βίος

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 328

Ἑλληνισμὸς κοινοτήτων καὶ ῥωμαϊσμὸς τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν ἐρρυθμισμένη ἡ τῶν Θεσσαλονικέων πολιτεία, ἀναντιρρήτως ὤφειλε νὰ ἐμπνεύσῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἰδέας καὶ ἰδίᾳ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα παρὰ τοῖς εὐπόροις, ὡς ἐνέπνευσε τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀρετὰς εἰς τὸν λαόν. Ἡ Θεσσαλονίκη ἐχρημάτισεν ἀείποτε ἑστία καθαρῶς Ἑλληνική, πρᾶγμα σπανιώτατον ἢ μᾶλλον μοναδικὸν ἐν μέσῳ τοῦ ἐπικρατήσαντος Βυζαντινοῦ Ῥωμαϊσμοῦ. Τὸ ὄνομα μόνον τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς ἱεράρχου τοῦ Εὐσταθίου, θὰ ἐξήρκει εἰς ὑποστήριξιν τοῦ ἡμετέρου ἰσχυρισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ μίαν πρὸ τοῦ Εὐσταθίου ἑκατονταετηρίδα ὁ Ψελλὸς, ὁ κατ' ἐξοχὴν οὗτος φιλέλλην Βυζαντινὸς, βλέπων ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔμενε βεβυθισμένη εἰς τὰ σκότη τῆς ἀμαθείας, παρεκίνει τὸν ἀνώνυμον τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχιερέα, ὅπως διαχύσῃ φῶς τι καὶ ἐπὶ τῆς ἀτυχοῦς χώρας, ἐν ᾗ οἱ κολωνοὶ τῶν μνημείων ἐγείρονται ὡς ἀθάνατοι μάρτυρες λησμονηθείσης δόξης. Ἀλλ' εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἡμετέρου θέματος ἔχομεν μᾶλλον ψηλαφητὰς ἀποδείξεις, ἢ τὰς προσημειωθείσας ἐνδείξεις.

Ἀνεφέρομεν ἕνα τῶν Θεσσαλονικέων καταφυγόντα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ, τὸν Καβάσιλαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἀρεσκόμενος εἰς φιλολογικὰς συνεντεύξεις καὶ διαγωνισμοὺς, παρεκάλεσε καὶ τὸν Μακεδόνα ἄρχοντα ν' ἀναγνώσῃ πρὸ τῆς αὐλῆς του ἐγκώμιόν τι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Καβάσιλας, ὡς γράφει, ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἐκεῖνοι διαγωνισμοὶ ἦσαν ἀληθὴς κωμῳδία, διότι ὁ μᾶλλον εὐνοούμενος προσημειοῦτο εἰς τὰ χειροκροτήματα δουλόφρονος αὐλῆς· οὐχ ἧττον ὅμως ἐδέχθη τὴν αὐτοκρατορικὴν πρότασιν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ προτιμήσῃ τὸ τῆς Θεσσαλονίκης ἐγκώμιον τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὡς γνωστὸν ἡ μεγάλη χριστιανικὴ δόξα τῆς Θεσσαλονίκης συνίστατο εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον· ἀπὸ τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου σημείων συνέρρεον τότε εἰς τὴν Μακεδονικὴν πρωτεύουσαν χιλιάδες προσκυνητῶν ἵνα ἑορτάσωσι τὸν κατ' ἐξοχὴν θαυματουργὸν καὶ φιλοπάτριδα ἥρωα τῆς χριστιανωσύνης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα διὰ τοὺς Μακεδόνας κατέστη συνώνυμον αὐτῇ τῇ θεότητι. Περὶ τῆς κοσμοβοήτου ταύτης δόξης ἤριζον τότε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην πολλαὶ ἄλλαι πόλεις, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι περὶ τοῦ Ὁμήρου· τὸ Σίρμιον ἰσχυρίζετο ὅτι εἶδε γεννηθέντα ἐν τοῖς τείχεσιν αὐτοῦ τὸν ἅγιον· ἡ Σπάρτη ὅτι ἐκυβερνήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου νομοθέτου· ἡ Κόρινθος ὅτι κατεῖχε τὸ γνήσιον αὐτοῦ λείψανον· ἡ Ἀττικὴ ὅτι ἦτο ἡ κατ' ἐξοχὴν προσατευομένη ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος ἁγίου χώρα, διότι ἐξ αὐτῆς παρήχθη ἡ μυστηριώδης ἐκείνη Μυροτόκος Παρθένος, εἰς ἣν ὁ ἅγιος ὤφειλε τὸ διακριτικὸν ἐπώνυμον Μυροβλύτης. Αἱ περισωθεῖσαι ἀκολουθίαι τοῦ ἁγίου ἐν σιγῇ παρερχόμεναι πάσας τὰς ἄλλας ἀξιώσεις, δὲν ἀρνοῦνται τὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας μυστηριώδη σχέσιν τοῦ Μυροβλήτου.

Ὅλοι οἱ τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου ἔμποροι εἰσεκόμιζον τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν καὶ τὴν λαμπροτέραν πανήγυριν, ἃς ἡ πόλις ἐτέλει εἰς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου πάτρωνός της. Ἡ ἑορτὴ ἐκείνη ἀναπολεῖ τὰ Παναθήναια, ὡς εἶπε λόγιος τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος, συγγράψας ὡραίαν περιγραφὴν τῆς πομπῆς, τῆς πολυτελείας τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τῆς ἀκολουθίας τῶν δουκῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων, τῆς συνωθήσεως καὶ τῶν φωνῶν λαῶν διαφορογλώσσων, καὶ ἰδίως τοῦ μοναδικοῦ ἐμπορίου, ἅτινα ἐζωογόνουν πόλιν, δικαίως θεωρουμένην ὡς τὴν δευτερεύουσαν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Καβάσιλα ἀναγνωσθὲν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου περιῆλθεν ἡμῖν· ἰδοὺ δὲ μικρά τις ἀνάλυσις αὐτοῦ. «Οἱ γονεῖς τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἦσαν οἱ κράτιστοι τῶν Μακεδόνων καὶ πάντων τῶν τότε Ἑλλήνων. Ἐν τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ, ὡς κυβερνήτου καὶ νομοθέτου τῆς Ἑλλάδος, ὁ Δημήτριος συνεκέντρωσεν ἁπάσας τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις πρὸς δημιουργίαν κράτους, ἐξασφαλίζοντος τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὴν Ἑλλάδα ἐτίμησεν ὡς νικητὴς τῶν βαρβάρων, πρὸ πάντων δὲ ὡς νομοθέτης. Ὁ κυριώτε-

ρος αὐτοῦ σκοπὸς ἀφώρα εἰς τὴν καθαίρεσιν θεῶν ἀπηρχαιωμένων πλέον καὶ ἀναξίων τοῦ ὀνόματος, ἕνεκα τῆς ὑπὸ τῶν θεῶν τούτων ἐξασκουμένης τυραννίας καὶ τῶν προσβολῶν κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν λατρευτῶν. Οὕτω πρὸς τοὺς πατρῴους θεοὺς πολιτευθεὶς ὁ Δημήτριος ἠθέλησε νὰ δείξῃ ἡμῖν ὅτι οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐπιτρέπεται τὸ τυραννεῖν. Δὲν εἶνε ἁπλοῦς ἅγιος ὡς τοσοῦτοι ἄλλοι, ἀλλ' αὐτὴ ἡ θεότης. Ἀληθὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνσάρκωσις, ὁ Δημήτριος ἐξεπλήρωσε τὴν θείαν αὐτοῦ ἐποστολὴν μετὰ καλοκἀγαθίας ἀνωτέρας παντὸς ἐπαίνου. Ἡ ἐν τῷ κόσμῳ ἐντολὴ αὐτοῦ ἦν ἀνωτέρα τῆς τοῦ Προδρόμου, ὁ πατριωτισμός του μένει ἀσύγκριτος· οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων στρατηγῶν φανεὶς κατώτερος τὴν στρατηγικὴν τέχνην, ὑπερέβη ἁπαξάπαντας ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ. Ἐπειδὴ τὸ κήρυγμά του ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ δὲν ἤρεσεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἐκπεσὼν τοῦ στρατηγικοῦ ἀξιώματος ἐσύρθη πρὸ τοῦ δικαστηρίου, προεδρευομένου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· οὔτε αἱ πολυειδεῖς θωπεῖαι καὶ ὑποσχέσεις βασιλέως ἀγαπῶντος καὶ σεβομένου τὸν ἄνδρεῖον καὶ ἐνάρετον αὐτοῦ στρατηγόν, οὔτε ἡ στρατιωτικὴ καθαίρεσις καὶ τὰ ἐπικείμενα κολαστήρια, κατώρθωσαν νὰ δαμάσωσι τὴν μεγάλην ἐκείνην καρδίαν. Ἀνακρινόμενος εἰλικρινῶς ἀπελογήθη ὅτι πραγματικῶς ἐκήρυξε τὸν πόλεμον πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς πατρίδος ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ θεοὶ οὗτοι ἐπιλήσμονες τῆς φιλανθρωπικῆς ἀποστολῆς των, ἐκακοποίουν τοὺς λατρεύοντας αὐτούς· «*πρὸς τοιούτους, ὦ βασιλεῦ, τοὺς θεοὺς τοὺς πατρῴους καὶ ἔθη καὶ νόμους καὶ πολιτείας ἀηδῶς ἔχων οὐκ ἀδικῶ*». Τοιοῦτος ἦν ὁ ὑπεράνθρωπος ἥρως, ἀφ' οὗ δοξάζεται ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ ἀληθὴς αὕτη ἑστία τῆς Ἑλληνικῆς μαθήσεως καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἰδεῶν».

Ἡ βυζαντινὴ αὐλὴ ἔμεινεν ἐμβρόντητος ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοιούτων ἀντιχριστιανικῶν ἰδεῶν· ἐννοεῖται ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ χεὶρ δὲν ἐπέθηκε τὸν στέφανον ἐπὶ κεφαλῆς, τοσοῦτον θερμῆς καὶ μάλιστα τοσοῦτον ἑλληνιζούσης· ἀμέσως ἔγραψαν εἰς τὸν θεῖον τοῦ Νικολάου, τὸν πρῴην Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοπον Νεῖλον, ὅτι καθῆκον εἶχε νὰ διορθώσῃ ἀνεψιὸν ἄξιον τοῦ πυρός. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὐδόλως ἐκπλαγεὶς δι' ἰδέας, τὰς ὁποίας καὶ ἐνδομύχως ἠσπάζετο καὶ αὐτὸς μάλιστα εἰς τὸν ἀνεψιὸν ἐνέβαλεν, ἐν τούτοις πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ τῆς ἐκκλησίας ἔγραψε πρὸς τὸν Νικόλαον ἐπιστολὴν ἐπισυνημμένην ἐν τέλει τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Ἕλλην ἱεράρχης ἀποτείνει πρὸς τὸν ἀνεψιόν του συμβουλὴν ἀληθῶς ἀλλόκοτον, ὅτι ὤφειλε δηλαδὴ λαλῶν πρὸς Βυζαντινὸν ἀκροατήριον νὰ δείκνυται μᾶλλον περιεσκεμμένος, μιμούμενος τοὺς καλοὺς ἐκείνους ἐμπόρους οἵτινες γινώσκουσι νὰ κερδαίνωσι πανταχόθεν, χωρὶς νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ποιὸν τῶν ἀνθρώπων πρὸς οὓς συναλλάσσονται· ἄλλως τε, ἐπιλέγει, ὁ λόγος σου δὲν εἶνε ἔργον χριστιανοῦ, ἀλλ' ἀνθρώπου ἐν τῷ φανερῷ ὑποκρινομένου τὸν χριστιανισμόν, ἐν τῷ κρυπτῷ δὲ συντασσομένου τοῖς ἐχθροῖς τῆς θρησκείας.

Αἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν θεῖον καὶ τὸν πατέρα διευθυνόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Νικολάου Καβάσιλα παριστῶσιν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἀηδιάσαντα τὴν βυζαντινὴν κοινωνίαν, ὥστε πάσχει ἐκ τοῦ αὐτοῦ παθους τοῦ ἀποδήμου Ὀδυσσέως. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὴν πρὸς τὴν *θαυμαστὴν Πόλιν* ἀποστροφήν του, ἐπινοοῦσι πᾶν μέσον ἵνα τὸν τέρψωσιν· ἐπὶ τέλους βλέποντες αὐτὸν μισοῦντα τὴν θαυμαστὴν Πόλιν, τὸν ἀποκαλοῦσι Μισόπολιν καὶ τὸν ἀποφεύγουσιν. Ἐπανελθὼν εἰς Θεσσαλονίκην ὁ Καβάσιλας ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Παλαμᾶ, καὶ ἀποτείνει πρὸς τὸν γνωστὸν ἐχθρόν του Γρηγορᾶν τὴν ἑξῆς εἰρωνικὴν ἀποστροφὴν ἐν ᾗ ἐξεικονίζεται ἡ πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ταπεινὴ ὑπόληψις τῶν Ἑλλήνων· «ὁ δὲ σοφώτατος Γρηγορᾶς, ὡς μὴ ἀρκούντων αὐτῷ τῶν Βυζαντίων εἰς θαῦμα, προσκαλεῖ καὶ τοὺς Θεσσαλονικεῖς πρὸς τοὺς ὕμνους τοὺς ἑαυτοῦ, πέμπων γράμματα καὶ προσκυνεῖν κελεύων ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ μηδὲν εἰδότας ἢ λέγειν ἢ πράττειν πρὸς ἡδονὴν, ὁ βέλτιστος, ὥςπερ ὁ Ξέρξης ἀναιδῶς χρησάμενος ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ ζητῶν ὥςπερ ἄλλον τινα φόρον τὸν κρότον· τοιοῦτον τὸ τῆς πόλεως ἦθος».

Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Καβάσιλα ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἰκονίζεται ὡς φοβερὰ τυραννία, ἀμβλύνουσα τὸν νοῦν καὶ ἐξευτελίζουσα τὸν ἄνθρωπον· ὁ αὐτοκράτωρ, κατ' αὐτὸν, δὲν ἔπρεπεν νὰ νομίζῃ ἑαυτὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πατέρα ὑποχρεούμενον νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν τέκνων του.

Μετὰ τοῦ Καβάσιλα ἐγκατέλιπε τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὁ Δημήτριος Κυδώνης, χαρακτῆρος μᾶλλον εὐκάμπτου· ὁ πρόσφυξ οὗτος κατώρθωσε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐν Βυζαντίῳ κοινωνίαν καὶ χάριν ψωμισμοῦ νὰ ταπεινώσῃ πολλάκις τὸ φρόνημα καὶ ν' ἀπαρνηθῇ τὰς ἀρχάς· ὑπὸ τὸν βυζαντινὸν ὅμως ζυγὸν τοῦ βασιλικοῦ γραμματέως, καὶ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐδέποτε ἔπαυσε σφαδάζουσα ἡ καρδία τοῦ φιλοπάτριδος, καὶ ἐν τῇ περιωπῇ ἐν ᾗ μόνη ἡ ἱκανότης ἀνεβίβασεν αὐτὸν οὔτε τὴν καταγωγήν του ἐλησμόνησεν, οὔτε τὰ συμφέροντα τῆς Μακεδονίας ἐπρόδωκεν· οὐδέποτε καὶ αὐλὴ καὶ ἐκκλησία ἤκουσαν πικροτέρας ἀληθείας ἢ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Θεσσαλονικέως ῥήτορος, τοῦ ὁποίου οἱ χαρίεντες λόγοι καὶ αἱ γλαφυραὶ

ἐπιστολαὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ ἑλληνικώτερα προϊόντα τῆς τότε περιόδου· πρῶτον ἤδη μετὰ χιλιετῆ σιγὴν οἱ θόλοι τῶν ἐκκλησιῶν ἀντήχησαν ἐκ λόγων ὑψηλῶν καὶ συμβουλῶν πατριωτικῶν· καὶ βασιλεὺς καὶ πατριάρχης ἐδιδάχθησαν ὅτι ὁ ἱερὸς ῥήτωρ δὲν εἶνε ὁ δουλικὸς ἐγκωμιαστὴς τῶν ἐλαττωμάτων, ἀλλ' ὁ ἀνεξάρτητος κῆρυξ τῆς ἀληθείας καὶ ὁ ἀδυσώπητος καυτηριαστὴς τῆς κακίας. «Ἐλεύθερον χρῆμα ὁ λόγος καὶ οἷον ἄρχειν μὲν ἁπάντων, δουλεύειν δὲ οὐδενί· ᾧ γὰρ κρίνεται πάντα, πῶς ἂν ὑφ' ἑτέρου τοῦτο κριθήσεται; κριθήσεται δὲ ἄν τισιν ἔξωθεν ἀνάγκαις αὐτὸν ὑπαγάγωμεν· λόγῳ τοίνυν τετιμημένος ὁ ἄνθρωπος, τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν κατὰ πάντων ἀρχὴν ἐξ ἀνάγκης ἐκληρώσατο, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ εἰκὼν καὶ ᾧ μάλιστα τοῦ θείου μετέσχηκε παραδείγματος, τὸ μηδεμιᾷ δουλεύειν ἀνάγκῃ, ἀλλὰ παντὸς ἀφειμένος ζυγοῦ, ζῆν ὅπως ἂν βούληται».

Οἱ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἐκφωνηθέντες λόγοι αὐτοῦ εἶνε μᾶλλον πολιτικαὶ δημηγορίαι ἢ τετιμμένα ἐγκώμια τῶν ὑμνουμένων ἁγίων. Ἐγκωμιάζων τὴν Θεοτόκον ὁ Κυδώνης ἐγκαταλείπει ἀποτόμως τὸ ἱερὸν θέμα, καὶ μεταφέρων τοὺς ἀκροατάς του εἰς τὴν Μακεδονίαν δεικνύει αὐτοῖς τὰ ἐκεῖσε διαπραττόμενα βδελυρὰ ὄργια ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῶν κακῇ μοίρᾳ συμμάχων τοῦ Καντακουζηνοῦ· αὐτὸς ὁ πονηρὸς σύμμαχος εἶνε ὁ μόνος ἡμῶν ἐχθρὸς, ἀνακράζει ὁ Θεσσαλονικεὺς μίαν ἀκριβῶς ἑκατονταετηρίδα πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου· ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς τυφλῶττοντες ἀνεχόμεθα καὶ ὑποστηριζόμεν τὸν βάρβαρον, ἃς προεξέλθῃ ἐπὶ τέλους αὐτὴ ἡ συγκινδυνεύουσα ἡμῖν θεότης εἰς προστασίαν τῶν διωκομένων πιστῶν. «Ναί, εἶνε καιρὸς ὅπως ἐπὶ τέλους δειχθῇ ἡ θεότης· πολλοὶ τῶν χριστιανῶν κατέστησαν οἱ συνήγοροι τῶν Τούρκων, οἱ δὲ ἁπλούστεροι ἤρχισαν νὰ προτιμῶσι τὰς κτηνώδεις ἡδονὰς τοῦ Ἰσλὰμ ἀπὸ τῶν αὐστηρῶν ἀρετῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· ἐγενόμεθα τὸ εὐτελέστατον παίγνιον τῶν βδελυρῶν τούτων ἀνθρώπων, οἵτινες γελῶντες μᾶς ἐρωτῶσι: *ποῦ εἶνε λοιπὸν ὁ ὑμέτερος θεός;* ὦ Θεοτόκε, ἀπωλέσαμεν τὰ πάντα, ἀγαθὰ, χρήματα, σώματα καὶ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα· οὐδὲν μένει ἡμῖν, εἰμὴ ἡ ἐπίκλησις τῆς βοηθείας τοῦ σοῦ βραχίονος». Ὁ πατριάρχης μετ' ἐκπλήξεως ἤκουσε τὸν Μακεδόνα ἱεροκήρυκα μεταβαλόντα τὸν ἄμβωνα εἰς Πνύκα, ὅθεν καὶ μὴ διορθωθέντα καθῄρεσεν αὐτὸν, ἀπαγορεύσας καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀνταρτικῶν αὐτοῦ λόγων. Διωχθεὶς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς αὐλῆς, ὁ Κυδώνης πενόμενος ἀποφασίζει ν' ἀνοίξῃ σχολεῖον· πλὴν ἐγκαταλείπει τὴν ἰδέαν «διότι τὸ μὲν θηρίον τοῦτο (διδασκάλους) τρέφει πολὺ ἡ θαυμαστὴ Πόλις, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι φροντίζουσι μᾶλλον περὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλουμένων λαχάνων ἢ περὶ ὑψηλῶν θεωρημάτων· ἄλλως τε καὶ οἱ ἄνθρωποι κατεγυμνώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἀδυνατοῦσι νὰ καταβάλωσι τὰ δίδακτρα τῶν τέκνων».

Ἐπανακτήσας τὴν εὔνοιαν τοῦ Ματθαίου Καντακουζηνοῦ, τῷ ἀποτείνει ὑπόμνημα ἐν ᾧ τῷ λέγει ὅτι μόνη ἡ ἐξέγερσις τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος δύναται νὰ σώσῃ τὸ καταρρέον κράτος «διατί, ὦ βασιλεῦ μου, νὰ λησμονήσῃς τὴν Μακεδονίαν, τῆς ὁποίας μόνον τὸ ὄνομα ἐμποιεῖ φρίκην εἰς τοὺς βαρβάρους; ἅπασα ἡ Ἀσία ἐνθυμεῖται ἔτι τὴν δρᾶκα τῶν γενναίων ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον ἔστιζαν αὐτὴν δι' ἀνεξαλείπτων στιγμάτων· ὅθεν δεῖξον αὐτοῖς ὅτι ζῶμεν ἔτι οἱ Μακεδόνες, καὶ γενοῦ ἡμῖν Ἀλέξανδρος, μόνῳ τῷ χρόνῳ διαφέρων ἐκείνου». Ἀπογοητευθεὶς μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦ νέου τούτου Ἀλεξάνδρου, ἀποτείνει πρὸς τὸν πατέρα του Ἰωάννην Καντακουζηνὸν, φλογερὰν διαμαρτύρησιν δι' ἧς καθιστᾷ τὸν οἶκον αὐτοῦ ὑπεύθυνον τῆς ἐπικειμένης καταστροφῆς· «ἡ δὲ μεγάλη Πόλις μένει ἁπλοῦν ὄνομα καὶ οἱ τοῦ βασιλέως σύμβουλοι ἀδιαφοροῦσιν, ἂν αὐτῶν σιγώντων, ἐκείνη καθίστατο δούλη· ἀλλὰ καὶ ἡ Πλαταμῶν, ἢ ἡ Πέλλα, ἢ ἄλλο τι τῶν ἔτι φυλοτέρων χωρίων ἂν ἦτο ἡ πρωτεύουσά σου, ὤφειλες νὰ βοηθήσῃς αὐτῇ, ἐπειδὴ εἶνε καὶ ἰδίκ σου πατρὶς, καὶ πρὸ πάντων διότι ἐξ αὐτῆς τῆς Πόλεως τὰ πάντα πλέον ἐξαρτῶνται, ἀφοῦ εἶνε τῶν μὲν βασιλέων ἑστία, εἰς δὲ τὸ Γένος σώζει τὴν ἐπωνυμίαν, καλλίστη δὲ τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ κόσμος μὲν οὖσα τοῖς κεκτημένοις, *ἀθάνατος δὲ αἰσχύνη εἰς τοὺς μὴ προθυμουμένους προμαχῆσαι ὑπὲρ τοιούτου καλοῦ*». Ἐπὶ τέλους βλέπων ὅτι οὐδεὶς πλέον ἐφρόντιζε «περὶ τοῦ πτώματος τῆς Πόλεως, τὸ ὁποῖον ἤρξατο πλέον νὰ σήπηται καὶ μόνον τὸν νεκροθάπτην ἀνέμενεν», ἀποφασίζει ν' ἀποσυρθῇ ἔν τινι μονῇ, ὅθεν αἱ εὐχαί του ἴσως θαυματουργήσωσι πλειότερον τῶν περιφρονηθεισῶν συμβουλῶν του.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐν μεγάλῃ συνόψει ἐκτεθειμένων ἕκαστος δύναται νὰ σχηματίσῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς κοινότησιν ἐπικρατούντων αἰσθημάτων καὶ τῆς πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς διαφορᾶς τῶν Ἑλλήνων ἔν τε τῷ νῷ καὶ τῷ λόγῳ. «Ἐν τῇ πόλει, γράφει ὁ Κυδώνης, μόνον τὸ ψεῦδος καὶ ἡ κολακεία βασιλεύει». Ἐκτὸς τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἐπικρατεῖ τὸ παλαιὸν ἀνθελληνικὸν πνεῦμα, δηλαδὴ ὁ ἀκατανόητος ἐκεῖνος Βυζαντινὸς τραγέλαφος ὁ καλούμενος *Ῥωμηωσύνη*. Αὐτοὺς τοὺς διώκοντας τὸν Χριστιανισμὸν Τούρκους ἀποκαλεῖ ἡ ἐκκλησία *νέους Ἕλληνας*, διότι τὸ ὄνομα *Ἕλλην* ἦν τότε συνώνυμον τῷ *ἀντιχρίστῳ*. Οἱ περισωθέντες ἐπίσημοι

ἀναθεματισμοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ ἀκαταλόγιστοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἐνόσουν ἀληθῆ Ἑλληνοφοβίαν· ἀνεγράφησαν δὲ τὰ μισελληνικὰ ταῦτα ἀναθέματα καὶ μένουσιν ἔτι ἀνέπαφα ἐν τῷ ἐπισήμῳ λειτουργικῷ βιβλίῳ τῆς ἐκκλησίας, τῷ *Τριῳδίῳ*, ἔνθα οὐ μόνον ὁ Πλάτων καὶ πάντες οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἀθάνατον δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους σοφοί, ἀλλὰ καὶ ἀπαξάπαντες οἱ νῦν διδάσκοντες τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα παραπέμπονται εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον.

Πρώτη ἡ Τουρκοκρατία συνδιήλλαξε τὴν ἐκκλησίαν πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν· ἅπασαι αἱ κοινότητες, καίπερ ἄλλως διεπόμεναι ὑπὸ καθαροῦ αὐτοχθονικοῦ πνεύματος, γενναίως συνέτρεχον τοὺς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τυραννουμένους ἀδελφούς, ὁπουδήποτε τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς καὶ ἂν οὗτοι κατῴκουν. Τὸ ῥάσον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθνάρχου ἐγένετο ἡ ἀληθὴς σημαία τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, καὶ πρῶτοι ἀντάρται τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως ἐκηρύχθησαν αὐτοὶ οἱ μοναχοί, διδάσκοντες τοὺς Ἑλληνόπαιδας ὅτι, ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἑπομένως ὀφείλουσιν ν' ἀντικαταστήσωσι καὶ αὐτὰ τὰ χριστιανικὰ ὀνόματά των δι' ἄλλων ἀναπολούντων τὴν ἀληθῆ καταγωγὴν τῆς ἡμετέρας φυλῆς[1].

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι, ἂν τὸ Βυζαντινὸν κράτος κατώρθου νὰ παρατείνῃ ἄχρις ἡμῶν τὴν ὕπαρξίν του, ἤθελεν ἐξελληνισθῇ καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν παράδοσιν, ὡς ἦν ἀληθῶς Ἑλληνικὸν τήν τε καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν· ἡ ἱστορία ὅμως δὲν φαντάζεται τὰ συμβησόμενα, ἀλλ' ὡς κριτὴς ἀμερόληπτος ἐξετάζει τὰ συμβάντα, ἡ δὲ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὡς καθαρὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Τὰ προσημειωθέντα ὑπομνήματα τῶν προσφύγων Θεσσαλονικέων, ἡ ὁμολογία τοῦ Μετοχίτου, αἱ κατὰ τῶν Πελοποννησίων συκοφαντίαι τῆς αὐλῆς, συκοφαντίαι χρησιμεύσασαι εἰς νεωτέρους ἱστορικοὺς ὡς τὸ κυριώτερον ἐπιχείρημα τῆς δυσφημίας τῆς ἡμετέρας καταγωγῆς, καὶ τόσα ἄλλα ἀναντίρρητα γεγονότα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐξαισία ἐπεκράτησε διάστασις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Βυζαντινούς· ἄλλα ἱστορικὰ τεκμήρια διδάσκουσιν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ κλῖμα παραδόξως ἐπιδρῶν διεμόρφου τοὺς τότε ἀνθρώπους, ὡς ἡ διάφορος παιδεία καὶ δίαιτα διεμόρφωσαν ἀλλοίως τόν τε νοῦν καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ὁ ἐξ Ἑλλάδος εἰς Βυζάντιον μεταναστεύων Ἕλλην ἀπηρνεῖτο τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοῦ καταγωγὴν, ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ εἰς Ἑλλάδα μεταναστεύων Βυζάντιος ἀπεκήρυττε τὸν βυζαντινισμόν. Τῆς ἀμοιβαίας ταύτης ἐξωμοσίας ἀναφέρει ὁ κ. Σάθας δύο ῥητὰς ὁμολογίας, τὴν τοῦ Θεσσαλοῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου καὶ τὴν τοῦ Βυζαντίου Γεωργίου Πλήθωνος. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ πρῶτος· «Καὶ αὖθις Ἕλλην ὢν τὴν φωνὴν, οὐκ ἄν ποτε φαίην Ἕλλην εἶναι διὰ τὸ μὴ φρονεῖν ὡς ἐφρόνουν ποτὲ Ἕλληνες, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἰδίας μάλιστα θέλω ὀνομάζεσθαι δόξης καί εἴ τις ἔροιτό μοί τίς εἰμι, ἀποκρινοῦμαι Χριστιανὸς εἶναι. Καὶ γὰρ ἐγὼ Βυζάντιος, καί τοι τοῦ πατρὸς ἐκ Θετταλίας ἐνταῦθα μετῳκηκότος καὶ οὗ φημι Θετταλὸς εἶναι, ὡς ἐν Βυζαντίῳ γεγεννημένος». Ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ὁ Πλήθων τῷ λέγει ἐξ ὀνόματος τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὅτι εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἕλληνες πολιτικῶς θεωροῦνται ὑποτελεῖς τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως σημαίνει ὅτι ἐπελάθοντο καὶ τῆς καταγωγῆς των· ἐξ ἐναντίας μάλιστα σεμνυνόμενοι ἐπὶ τοῖς προγόνοις ὧν τὸ αἷμα ῥέει ἀμιγὲς εἰς τὰς φλέβας των θεωροῦσι αὐτὸ τὸ ῥωμαΐζον Βυζάντιον οἷον καὶ ἡ ἀρχαιότης τὸ ἐθεώρει, δηλαδὴ καθαρὰν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν.

Ἐνῷ δὲ ὁ ἀναγεννηθεὶς Ἑλληνισμὸς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀναμνηστεύσῃ τὸ δῦσαν καὶ ἀδικῆσαν τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν κράτος, περιπαθῶς χαιρετᾷ τὴν σκιὰν τοῦ ἐξελληνισμένου τούτου Βυζαντινοῦ καὶ μετὰ συγκινήσεως ἀναπολοῦμεν τοὺς λόγους τοῦ Πλήθωνος, διότι ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ συνοψίζεται ἅπασα ἡ μεσαιωνικὴ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους: «Ἐσμὲν γὰρ ὧν ἡγεῖσθέ τε καὶ βασιλεύετε, Ἕλληνες τὸ γένος, ὡς ἥ τε φωνὴ καὶ ἡ πάτριος παιδεία μαρτυρεῖ.. Ταύτην γὰρ δὴ φαίνονται τὴν χώραν Ἕλληνες ἀεὶ οἰκοῦντες οἱ αὐτοὶ ἐξ ὅτου περ ἄνθρωποι διαμνημονεύουσιν, οὐδένων ἄλλων προενῳκηκότων, οὐδ' ἐπήλυδες κατασχόντες, ἄλλους τε ἐκβαλόντες καὶ αὐτοὶ ὑφ' ἑτέρων τὸ αὐτὸ ἔστιν ὅτε πεπονθότες, ἀλλ' Ἕλληνες τήν δε τὴν χώραν τοὐναντίον αὐτοί γε ἀεὶ φαίνονται κατέχοντες, οὔτε ταύτην ἐκλιπόντες».

Κ*.

1. Ἰδοὺ τί ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Διονυσίου συγγραφείσῃ χειραγωγίᾳ τῶν Παίδων (1810) «Ἐρώτησις: πῶς πρέπει νὰ ὀνομαζώμεθα ἡμεῖς Ἕλληνες ἢ Ῥωμαῖοι; Ἀπόκρισις: Ποτὲ νὰ μὴ θελήσετε νὰ ὀνομάζησθε Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ Ἕλληνες, διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἐβαρβάρωσαν καὶ ἠφάνισαν τὴν Ἑλλάδα τὴν γλυκυτάτην μας πατρίδα, καὶ ἂν τινας νέος ἔχῃ ὄνομα ἢ Ῥωμαϊκὸν, ἢ Ἑβραϊκὸν, ἢ Ἀραβικὸν πρέπει εὐθὺς νὰ τὸ ἀλλάξῃ, καὶ νὰ ὀνομάζηται μὲ ὄνομα Ἑλληνικὸν, τοῦτέστιν ἢ Μιλτιάδης, ἢ Θεμιστοκλῆς, ἢ Ἀχιλλεὺς, ἢ Θησεὺς, ἢ Ἀλέξανδρος, ἢ Πλάτων, ἢ Δημοσθένης κλπ. καὶ τότε ἕνας νέος ἀλλάζων τὸ ὄνομά του, θέλει ἐντρέπεται νὰ μὴν ἔχῃ καὶ τὰ ἔργα τῶν προγόνων του».

Ο ΠΑΤΗΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

[Μυθιστορία Α. Ἀλεδό. — Μετάφρασις Π. Ι. Φέρμπου].

Συνέχεια· ἴδε σελ. 332.

Τοιοῦτος λοιπὸν ἦτο ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ὅστις τὸ Σάββατον τῆς 28 Μαΐου τοῦ 1881, περὶ ὥραν 5 μ.μ. κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου πρὸ τῆς πύλης τοῦ πρεσβυτερίου. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἵππου του, ὅστις μόνος ἐπορεύθη καὶ ἐστάθη ὑπὸ μικρόν τι ὑπόσεγον ἐν τῇ αὐλῇ. Ἡ Παυλίνα ἦτο πρὸ τοῦ παραθύρου τοῦ μαγειρείου ἐν τῷ ἰσογαίῳ... Ὁ Ἰωάννης ἐλθὼν πρὸς αὐτὴν τὴν ἠσπάσθη ἐξ ὅλης καρδίας εἰς ἀμφοτέρας τὰς παρειάς.

— Καλὴ μέρα, Παυλίνα μου, τί μου κάμνεις;

— Καλά, πολὺ καλά... τὸ φαγητόν σου πολεμῶ νὰ ἑτοιμάσω. Καὶ θέλεις νὰ μάθῃς τί θά σου ἔχωμε; Σούπα μὲ πατάτες, ψητὸ ἀρνάκι καὶ αὐγὰ μὲ τὸ γάλα...

— Ἀξιόλογα! Τρελαίνομαι δι' ὅλα αὐτὰ καὶ εἶμαι ψόφιος τῆς πείνας.

— Καὶ σαλάτα, κύτταξε! τὴν ἐλησμόνησα, μάλιστα τώρα δὰ θά μου βοηθήσῃς νά την βγάλωμε τὴ σαλάτα. Θὰ φᾶμε 'ς τὰς ἑξήμισυ ἀκριβῶς, διότι 'ς τὰς ἑπτάμισυ ὁ ἅγιος ἐφημέριος ἔχει νὰ διαβάσῃ τὴν ἀκολουθία του.

— Καὶ ποῦ εἶν' ὁ γοννός μου;

— Εἰς τὸν κῆπον... Εἶνε πολὺ λυπημένος ὁ ἅγιος ἐφημέριος, ἕνεκα τῶν χθεσινῶν... ξέρετε ἐπούλησαν τὰ κτήματα...

— Μάλιστα, ξεύρω, ξεύρω...

— Θὰ δώσῃ λιγάκι ὁ νοῦς του ὅταν σε ἰδῇ... Δὲν εἰξεύρεις πόσον εὐχαριστεῖται ὅταν εἶσαι ἐδῶ! Πρόσεχε!... ὁ Λουλοῦ θὰ φάγῃ τὴς τριανταφυλλιές... πῶς εἶνε ἀναμμένος, ὁ καϋμένος ὁ Λουλοῦ!

— Ἔκαμα μεγάλο γῦρο 'ς τὸ δάσος καὶ ἔτρεχα.

Καὶ συνέλαβεν ὁ Ἰωάννης τὸν ἵππον κατευθυνόμενον πρὸς τὰς ἀναρριχωμένας ῥοδᾶς, ἀφῆρεσε τὸν χαλινὸν καὶ τὸ ἐφίππιον καί τον ἔδεσεν ὑπὸ τὸ ὑπόστεγον· ἐκτείνας δὲ τὴν χεῖρα καὶ λαβὼν μεγάλην δεσμίδα ἀχύρων ἔτριψε δι' αὐτῆς τὸ σῶμα τοῦ ἵππου, καὶ εἰσελθὼν ἔπειτα εἰς τὴν οἰκίαν ἐξεζώσθη τὸ ξίφος, ἀντικατέστησε τὸ πηλήκιόν του διὰ εἰκοσιπενταλέπτου σκιαδίου καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν κῆπον νὰ εὕρῃ τὸν ἀνάδοχόν του.

Σφόδρα τεθλιμμένος ἦτο ἀληθῶς ὁ τάλας ἐφημέριος. Ὅλην νύκτα δὲν ἔκλεισε τὰ βλέφαρά του, ἐν ᾧ συνήθως ἐκοιμᾶτο εὐκολώτατα καὶ ἡσυχα ὡς μικρὸν παιδίον. Ἡ ψυχή του κατεσπαράσσετο. Τὸ Λογγεβὰλ νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν ξένης, αἱρετικῆς, τυχοδιώκτιδος! Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἐπανελάμβανεν ὅ τι καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε τὴν προτεραίαν:

— Θὰ ἔχετε χρήματα, πολλὰ χρήματα, χάριν τῶν πτωχῶν σας.

— Χρήματα! χρήματα!.... Μάλιστα, οἱ πτωχοί μου τίποτε δὲν θὰ χάσουν, καὶ ἴσως κερδίσουν... Ἀλλὰ τὰ χρήματα αὐτὰ πρέπει ἐγὼ νὰ ὑπάγω νά τα ζητήσω, καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν ἀντὶ τῆς παλαιᾶς καὶ ἀγαπητῆς μου φίλης, θὰ εὕρω τὴν Ἀμερικανίδα μὲ τὰ κόκκινα τὰ μαλλιά,—κόκκινα βέβαια θὰ εἶνε τὰ μαλλιά της! — Ἀλλὰ θὰ ὑπάγω βεβαίως, θὰ ὑπάγω χάριν τῶν πτωχῶν μου!... Καὶ ἐκείνη θά με δώσῃ, βέβαια, ἀλλὰ μόνον χρήματα θά με δώσῃ. Ἡ μαρκησία ἔδιδε κάτι ἄλλο. Ἐκείνη ἔδιδε τὴν ζωήν της καὶ τὴν καρδίαν της... Καθ' ἑβδομάδα ἐτρέχαμεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενῶν, καὶ εἴξευρεν ὅλας τὰς ἀνάγκας καὶ ὅλας τὰς συμφορὰς τῶν ἐδῶ ἀνθρώπων. Καὶ ὁσάκις ἡ ποδάγρα μ' ἐκράτει καρφωμένον εἰς τὸ κάθισμά μου, ἐκείνη μόνη ἐπήγαινε καὶ ἐξετέλει τὸ ἔργον ὅπως ἐγὼ καὶ ἀκόμη καλλίτερα.

Ἡ Παυλίνα ἐλθοῦσα διέκοψε τὴν συνδιάλεξιν. Ἤρχετο φέρουσα ὑπερμέγεθες φαβεντιανὸν τρύβλιον μεστὸν ὀρεκτικῶν λαχανικῶν.

— Νά με, εἶπεν ἡ Παυλίνα, ἦλθα νὰ μαζέψω σαλάτα... Γιαννάκη, μαρούλια θέλεις ἢ ῥαδίκια;

— Ῥαδίκια, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης φαιδρός... Πολὺν καιρὸν ἔχω νὰ φάγω ῥαδίκια.

— Τὸ λοιπόν, θὰ φᾷς ἀπόψε... Ἔλα πιάσε τὴ σαλατιέρα...

Καὶ ἡ Παυλίνα ἤρχισε νὰ δρέπῃ τὰ κιχώρια, ὁ δὲ Ἰωάννης κύπτων ἔτεινε τὸ τρύβλιον εἰς ὃ ἔρριπτεν ἐκείνη τὰ δροσερὰ φύλλα· καὶ ὁ ἐφημέριος τοὺς παρετήρει.

Παρευθὺς δὲ ἦχος κωδωνίσκων ἠκούσθη καὶ κρότος τροχῶν ἀναμεμιγμένος μετὰ τοῦ εἰς τὰς πεπαλαιωμένας ἀμάξας ἰδιάζοντος ἠχηροῦ ἐκείνου κρότου τῶν κακῶς προσηλωμένων σιδηρῶν ἥλων καὶ συνδέσμων... Τὸ κηπάριον τοῦ πατρὸς Κωνσταντίου ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ διὰ λίαν χθαμαλοῦ φράκτου, ὑψουμένου μόλις μέχρι τοῦ στήθους, κατὰ τὸ μέσον δὲ αὐτοῦ ἦτο μικρὰ πύλη κιγκλιδωτή.

Καὶ οἱ τρεῖς ἀπέβλεψαν καὶ εἶδον ἐρχομένην μισθωτὴν ἅμαξαν ἀρχαϊκῆς κατασκευῆς, ἑλκομένην ὑπὸ ζεύγους χονδρῶν λευκῶν ἵππων καὶ ὁδηγουμένην ὑπὸ γέροντος ἡνιόχου. Παρὰ τῷ γέροντι δὲ τούτῳ ἡνιόχῳ ἐκάθητο μέγας θεράπων ἐν στολῇ μεγαλοπρεπεστάτῃ καὶ τελειοτάτῃ. Ἐν δὲ τῇ ἁμάξῃ ἐκάθηντο δύο γυναῖκες νεαραὶ φορροῦσαι τὴν αὐτὴν ὁδοιπορικὴν στολήν, κομψοτάτην μὲν ἀλλ' ἁπλουστάτην.

Ὅτε δὲ ἡ ἅμαξα εὑρέθη πρὸ τοῦ φράκτου τοῦ κηπαρίου, ὁ ἡνίοχος ἐσταμάτησε τοὺς ἵπ-

πους καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἐφημέριον εἶπε·

— Δέσποτα, κἄτι κυρίες σᾶς ζητοῦν.

Ἔπειτα δὲ στρεφόμενος πρὸς τὰς πελάτιδας αὐτοῦ ὁ γέρων ἡνίοχος προσέθηκεν:

— Εἶνε ὁ ἅγιος ἐφημέριος τοῦ Λογγεβάλ.

Ὁ πατὴρ Κωνσταντίος προσελθὼν ἀνοίγει τὴν μικρὰν τοῦ κήπου πύλην καὶ οἱ ὁδοιπόροι καταβαίνουσι τῆς ἁμάξης. Τὰ βλέμματά των παρευθὺς προσηλώθησαν οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἐκπλήξεως ἐπὶ τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ, ὅστις παρίστατο ἀμηχανῶν πως, ἔχων ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸ μέγα ψιάθινον σκιαδιόν του, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ μέγα τρύβλιον μεστὸν δροσερῶν κιχωρίων.

Εἰσῆλθον εἰς τὸν κῆπον . . . ἡ δὲ πρεσβυτέρα —ἐφαίνετο δὲ οὖσα εἰκοσιπέντε περίπου ἐτῶν— ἀποτεινομένη πρὸς τὸν ἱερέα, τῷ εἶπε μετὰ προφορᾶς ξενιζούσης:

— Εἶμαι λοιπὸν ἠναγκασμένη, πάτερ, νὰ συστηθῶ μόνη μου ;... Κυρία Σκώτ. Εἶμαι ἡ κυρία Σκώτ, ἐγὼ χθὲς ἠγόρασα τὴν ἔπαυλιν . . . καὶ τὰ κτήματα καὶ ὅλα τὰ πέριξ. Χωρὶς νὰ φανῶ ὀχληρά, δύνασθε νά μοι χαρίσητε πρὸ πάντων πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ;

Ἔπειτα δὲ δεικνύουσα τὴν συνοδοιπόρον της προσέθηκε:

— Μὶς Μπετίνα Πέρσιβαλ. . . ἡ ἀδελφή μου, τὸ ἐμαντεύσατε, πιστεύω. Πολὺ ὁμοιάζομεν, δὲν εἶν' ἀλήθεια ; Ἄχ ! Μπετίνα. . . Ἐλησμονήσαμεν εἰς τὴν ἅμαξαν τοὺς σάκκους μας . . . καὶ θὰ μας χρειασθοῦν.

— Πηγαίνω καὶ τους παίρνω.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ μὶς Πέρσιβαλ παρεσκευάζετο νὰ πορευθῇ εἰς ἀναζήτησιν τῶν σάκκων, ὁ Ἰωάννης τῇ εἶπε:

— Σᾶς παρακαλῶ, κυρία, ἐπιτρέψατέ μοι. . .

— Πολὺ λυποῦμαι, σᾶς βεβαιῶ, κύριε, νά σας βάλω εἰς κόπον. . . Θά σας τους δώσῃ ὁ θεράπων. . . εἶνε εἰς τὸ ἐμπροσθινὸν κάθισμα.

Καὶ αὕτη εἶχε τὴν προφορὰν τῆς ἀδελφῆς της, τοὺς αὐτοὺς μεγάλους μέλανας ὀφθαλμούς, φαιδροὺς καὶ εὐθύμους, καὶ τὴν αὐτὴν κόμην— οὐχὶ πυρρὰν— ἀλλὰ ξανθήν, χρυσόχρουν, μεθ' ἧς ἔπαιζον ἐλαφρῶς αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Ἐχαιρέτισε δὲ τὸν Ἰωάννην διὰ χαριεστάτου μειδιάματος, οὗτος δὲ ἐγχειρίσας εἰς τὴν Παυλίναν τὸ τρύβλιον, ἐπορεύθη πρὸς ἀναζήτησιν τῶν σάκκων.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ πατὴρ Κωνσταντίος σφόδρα συγκεκινημένος εἰσῆγεν εἰς τὸ πρεσβυτέριον τὴν νέαν δέσποιναν τοῦ Λογγεβάλ.

Γ'

Δὲν ἦτο μεγάλον τὸ πρεσβυτέριον τοῦ Λογγεβάλ· τὸ αὐτὸ δωμάτιον ἐν τῷ ἰσογαίῳ ἦτο καὶ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἑστιατόριον, συνεχομένη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ μαγειρεῖον διὰ θύρας ἀείποτε ὀρθανοίκτου. Περιεῖχε δὲ τὰ ἀπολύτως χρήσιμα ἔπιπλα, δύο παλαιὰς πολυθρόνας, ἓξ καθίσματα ψιάθινα, σκευοθήκην, στρογγύλην τράπεζαν. Ἤδη δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης ταύτης ἡ Παυλίνα εἶχε παραθέσει τὰ πινάκια τοῦ ἐφημερίου καὶ τοῦ Ἰωάννου.

Ἡ κυρία Σκὼτ καὶ ἡ μὶς Πέρσιβαλ περιήρχοντο ἐξετάζουσαι μετά τινος περιεργίας παιδικῆς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐφημερίου.

— Μὰ ὁ κῆπος, ἡ οἰκία, τὰ πάντα χαριέστατα, ἔλεγεν ἡ κυρία Σκώτ.

Εἰσῆλθον δὲ μετὰ πολλοῦ θάρρους εἰς τὸ μαγειρεῖον, παρακολουθούμεναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίου, πνευστιῶντος, τεθαμβημένου, κατεπτοημένου πρὸ τῆς ἀποτόμου καὶ αἰφνιδίου ἐκείνης Ἀμερικανικῆς εἰσβολῆς. Ἡ δὲ γηραιὰ Παυλίνα δυσφοροῦσα καὶ σκυθρωπὴ ὑπέβλεπε τὰς δύο ξένας, λέγουσα καθ' ἑαυτήν:

— Γιὰ' δέ της, τὴς αἱρετικές, τὴς κολασμένες!

Καὶ διὰ τῶν τρεμουσῶν αὐτῆς χειρῶν ἐξηκολούθει μηχανικῶς καθαρίζουσα τὰ κιχώρια.

— Σᾶς συγχαίρω, κυρά, τῇ εἶπε ἡ Μπεττίνα. τὸ μαγειρειό σας εἶνε μιὰ χαρά ! —Κύτταξε, Σουζῆ, δὲν εἶνε ὅπως τὸ ἤθελες τὸ πρεσβυτέριον;

— Καὶ ὁ ἐφημέριος, ὑπέλαβεν ἡ κυρία Σκώτ. Ἀ ! ναί, ἅγιε ἐφημέριε, θά με συγχωρήσετε νά σάς το εἰπῶ ; Ἐὰν εἰξεύρατε πόσον μακαρίζω τὸ ἑαυτόν μου διότι εἶσθε ὁποῖος εἶσθε !— Εἰς τὸν σιδηρόδρομον τὸ πρωί, Μπεττίνα, τί σ' ἔλεγα ; καὶ τώρα πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν ἅμαξαν ;

— Ἡ ἀδελφή μού μ' ἔλεγεν, ἅγιε ἐφημέριε, ὅτι ἡ μόνη ἐπιθυμία της πρὸ πάντων ἦτο νὰ μὴ εἶνε νέος ὁ ἐφημέριος, νὰ μὴ εἶνε σκυθρωπὸς ἢ ἀγριωπός, ἀλλὰ ἡλικιωμένος, σεβάσμιος καὶ γλυκύς.

— Καὶ εἶσθε ἀκριβῶς τοιοῦτος, ἅγιε ἐφημέριε. Ὄχι, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρωμεν καλλίτερον. Συγγνώμην, παρακαλῶ, διότι σας ὁμιλῶ οὕτω πως. Αἱ Γαλλίδες τῶν Παρισίων εἰξεύρουν τόσον εὔμορφα νὰ τορνεύουν τὰς φράσεις των καὶ νά τας περιπλέκουν. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἰξεύρω . . . καὶ πολὺ δύσκολα θά τα καταφέρω ἂν θελήσω νὰ λεπτολογῶ καὶ νὰ μὴ λέγω τὰ πράγματα ἁπλούστατα καὶ ἀνοήτως ὅπως μ' ἔρχονται. Ἑνὶ λόγῳ εἶμαι εὐχαριστημένη, λίαν εὐχαριστημένη καὶ ἐλπίζω ὅτι καὶ ὑμεῖς, ἅγιε ἐφημέριε, θὰ μείνετ' εὐχαριστημένος, λίαν εὐχαριστημένος, διότι αἱ νέαι σας ἐνορίτισσαι..

— Ἐνορίτισσαί μου! εἶπεν ὁ ἐφημέριος, ἀνευρὼν τὸν λόγον, τὴν κίνησιν, τὴν ζωήν, πάνθ' ὅσ' ἀπό τινος ὥρας τελείως τον εἶχον ἐγκαταλίπη. Ἐνορίτισσαί μου ! Συγγνώμην, κυρία, κόρη μου. . . τόσον εἶμαι συγκεκινημένος ! Δὲν εἶσθε λοιπὸν . . . δὲν εἶσθε διαμαρτυρόμεναι ;

— Τίς το εἶπε ; εἴμεθα καθολικαί !

— Καθολικαί! καθολικαί! ἐπανέλαβεν ὁ πατὴρ Κωνσταντίος.

— Καθολικαί! καθολικαί! ἀνεφώνησεν ἡ γηραιὰ Παυλίνα ἐμφανισθεῖσα φαιδρὰ καὶ περιχαρὴς πρὸ τῆς φλιᾶς τοῦ μαγειρείου καὶ ὑψοῦσα πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας.

Ἡ κυρία Σκὼτ παρετήρει τὸν ἐφημέριον, παρετήρει τὴν Παυλίναν θαυμάζουσα πῶς μία λέξις της παρήγαγε τοιοῦτον ἀποτέλεσμα. Καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνος ἀνεφάνη καὶ ὁ Ἰωάννης κρατῶν τοὺς δύο μικροὺς ὁδοιπορικοὺς σάκκους, ὃν ὅ πε πατὴρ Κωνσταντίος καὶ ἡ Παυλίνα ὑπεδέξαντο ἀναφωνοῦντες:

— Καθολικαί ! καθολικαί !

— Ἀ ! καταλαμβάνω, εἶπεν ἡ κυρία Σκὼτ γελῶσα, τὸ ὄνομά μας, ἡ πατρίς μας ! Ἐνομίσατε ὅτι εἴμεθα διαμαρτυρόμεναι. Πανταπασι, διότι ἡ μήτηρ μας ἦτο ἐκ τοῦ Καναδᾶ Γαλλὶς τὴν καταγωγὴν καὶ καθολική· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφή μου ὁμιλοῦμεν Γαλλικά· καὶ ναὶ μὲν ἡ προφορά μας ἔχει τι τὸ Ἀμερικανικὸν καθὼς καὶ αἱ ἐκφράσεις μας, ἀλλὰ ὅπως δήποτε ἐκφράζομεν σαφῶς ὅ τι θέλομεν νὰ εἴπωμεν. Ὁ σύζυγός μου εἶνε διαμαρτυρόμενος, ἀλλά μ' ἔχει ὅλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ δύο μας τέκνα εἶνε καθολικά. Καὶ διὰ τοῦτο, ἅγιε ἐφημέριε, ἠθελήσαμεν τὴν ἁγιωσύνην σας πρῶτα πρῶτα νὰ ἔλθωμεν νὰ ἴδωμεν.

— Διὰ τοῦτο, ὑπέλαβεν ἡ Μπεττίνα. . . καὶ δι' ἄλλο τι ἀκόμη... ἀλλὰ διὰ τὸ ἄλλο τοῦτο μᾶς χρειάζονται οἱ σάκκοι μας.

— Ὁρίστε, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης δίδων αὐτῇ ἕνα σάκκον.

— Ἐκεῖνος εἶνε ὁ δικός μου.

— Νὰ καὶ ὁ δικός μου.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ σάκκοι μετεβιβάζοντο ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἀξιωματικοῦ εἰς τὰς τῆς κυρίας Σκὼτ καὶ τῆς Μπεττίνας, ὁ πατὴρ Κωνσταντίος συνέστησε τὸν Ἰωάννην εἰς τὰς δύο Ἀμερικανίδας· ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐξακολουθούσης συγκινήσεώς του ἡ σύγασις δὲν ἐγένετο κατὰ τοὺς κανόνας, διότι ἐλησμόνησεν ὁ ἐφημέριος ἓν μόνον πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ οὐσιωδέστατον, τὸ ἐπίθετον δῆλον ὅτι τοῦ Ἰωάννου.

— Εἶνε ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστικός μου, ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ συντάγματος τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ σταθμεύοντος ἐν Σουδινῇ. Εἶνε μέλος τῆς οἰκογενείας μας.

Ὁ Ἰωάννης ἐχαιρέτισε ποιήσας δύο μεγάλας ὑποκλίσεις, αἱ δὲ Ἀμερικανίδες δύο μικράς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνατρέψασαι τοὺς σάκκους των ἐξήγαγον δύο κυλίνδρους ἐκ χιλίων φράγκων ἕκαστον, χαριέντως ἐγκεκλεισμένους ἐν θήκαις πρασίναις ἐκ δέρματος ὄφεως διὰ χρυσῶν συρμάτων περιεζωσμέναις.

— Σᾶς ἔφερα τοῦτο διὰ τοὺς πτωχούς σας, ἅγιε ἐφημέριε, εἶπεν ἡ κυρία Σκώτ.

— Καὶ ἐγὼ τοῦτο, ὑπέλαβεν ἡ Μπεττίνα.

Καὶ μετὰ πλείστης ὅσης λεπτότητος ἀπέθεσαν εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ γηραιοῦ ἱερέως καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν τὴν προσφορὰν των· οὗτος δὲ ἀποβλέπων ἐναλλὰξ εἴς τε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀριστεράν, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν:

— Τί νὰ εἶν' αὐτὰ τὰ δύο πραγματάκια ; Εἶνε πολὺ βαριά. Λίρες θὰ ἔχουν μέσα. . . Μὰ σὰν πόσες ; πόσες ;

Ἑβδομηκοντούτης ἦτο ὁ πατὴρ Κωνσταντιος καὶ πολλὰ χρήματα διῆλθον διὰ τῶν χειρῶν του — πρὸς ὥραν βέβαια μένοντα ἐν αὐταῖς—ἀλλὰ τὰ χρήματα ταῦτα ἤρχοντο κατὰ μικρὰς ποσότητας, ὥστε οὐδὲ νὰ ὑποπτεύσῃ ποτὲ ἠδύνατο ὅτι θὰ ἐλάμβανέ ποτε τοιαύτην προσφοράν. Δισχίλια φράγκα ! Οὐδέποτε εἶχε διὰ μιᾶς δισχίλια φράγκα, τί λέγω; οὐδὲ χίλια.

Ἀγνοῶν λοιπὸν τί τῳ ἔδωκαν δὲν εἴξευρε καὶ πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ. Ἐψέλλιζε:

— Σᾶς εἶμαι λίαν εὐγνώμων, κυρία· εἶσθε ἀγαθωτάτη, κόρη μου.

Ἀλλ' ἡ εὐχαριστία του αὕτη δὲν ἦτο ἀποχρῶσα. Ἔκρινε λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ὅτι ἦτο χρεία νὰ ἐπέμβῃ.

— Νοννέ μου, εἶπεν, αἱ κυρίαι σᾶς ἔδωκαν δισχίλια φράγκα.

Τότε δὲ ὑπὸ εὐγνωμοσύνης καὶ συγκινήσεως καταληφθεὶς ὁ γηραιὸς ἀνεφώνησε:

— Δισχίλια φράγκα ! δισχίλια φράγκα ! διὰ τοὺς πτωχούς μου !

Ἡ Παυλίνα ἐπεφάνη διὰ μιᾶς ἀναφωνοῦσα:

— Δισχίλια φράγκα ! δισχίλια φράγκα !

— Φαίνεται, εἶπεν ὁ ἱερεύς, φαίνεται. . . . Λάβε, Παυλίνα, φύλαξέ τα, καὶ τὸν νοῦν σου...

Ἡ Παυλίνα εἶχεν ἐν τῷ οἴκῳ πολλὰ καὶ διάφορα ὑπουργήματα, ἦτο θεράπαινα, μαγείρισσα, φαρμακοποιός, ταμίας. Αἱ χεῖρές της ἔλαβον μετὰ τρόμου καὶ σεβασμοῦ τοὺς μικροὺς ἐκείνους χρυσοῦς κυλίνδρους τοὺς παριστῶντας τοσαύτας συμφορὰς ἀνακουφιζομένας, τοσαύτας θλίψεις παραμυθουμένας.

— Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, προσέθηκεν ἡ κυρία Σκὼτ, ἀλλὰ θά σας δίδω, πάτερ Κωνσταντιε, καὶ πεντακόσια φράγκα κατὰ μῆνα.

— Καὶ ἐγὼ θὰ μιμηθῶ τὴν ἀδελφήν μου.

— Χίλια φράγκα τὸν μῆνα ! Μὰ τότε λοιπὸν δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον πτωχοὶ ἐδῶ.

— Τοῦτο ἴσα ἴσα ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Εἶμαι πλουσία, πλουσιωτάτη. . . ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀδελφή μου ! . . . εἶνε μάλιστα πολὺ πλουσιωτέρα μου . . . διότι νεᾶνις δυσκόλως δαπανᾷ πολλά. . . ἐν ᾧ ἐγώ ! Ἄχ ! ἐγώ ! . . . Ὅ τι δύναμαι, δαπανῶ ὅ τι δύναμαι ! Ὅταν τις ἔχῃ πολλὰ χρήματα, ὅταν τις ἔχῃ πάρα πολλά, ὅταν τις ἔχῃ ἔτι περισσότερα, δὲν εἶνε δίκαιον, εἴπατέ μοι, πάτερ Κωνσταντιε, δὲν εἶνε δίκαιον, ὑπάρχει ἄλλος τρόπος παρὰ τὸ

νὰ ἔχῃ πάντοτε τὰς δύο χεῖρας ἀνοικτάς, καὶ νὰ δίδῃ, νὰ δίδῃ ὅσον δύναται περισσότερα; Καὶ ἔπειτα καὶ σεῖς θά μου δώσετε κάτι.

Καὶ ἀποτεινομένη πρὸς τὴν Παυλίναν:

— Λάβε τὴν καλοσύνην, κυρά, σὲ παρακαλῶ καὶ φέρε μου μία κοῦπα κρύο νερό. Ὄχι τίποτε ἄλλο. . . . μόνον κρύο νερό. . . . ἔσκασα τῆς δίψας.

—Καὶ ἐγώ, εἶπεν ἡ Μπεττίνα γελῶσα, ἐν ᾧ ἡ Παυλίνα ἔτρεχε νὰ φέρῃ τὸ ὕδωρ, ἐγὼ εἶμαι ψόρια τῆς πείνας. . . Πάτερ Κωνστάντιε. . . τὸ εἰξεύρω ὅτι εἶνε μεγάλη ἡ ἀδιακρισία μου. . . Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἡ τράπεζα εἶν' ἐστρωμένη. . . Δὲν εἰμπορεῖτε τάχα νὰ μας καλέσετε καὶ ἡμᾶς;

—Μπεττίνα! εἶπεν ἡ κυρία Σκὼτ.

— Ἔλα δὰ καὶ σὺ πάλιν, Σουζῆ! . . . Πάτερ Κωνστάντιε, θὰ εὐαρεστηθῆτε, δὲν εἶν' ἀλήθεια;

Ἀλλ' ὁ γηραιὸς δὲν εὕρισκε πρόχειρον ἀπάντησιν, ἠγνόει τί νὰ εἴπῃ, ἠγνόει ποῦ εὑρίσκεται. Αἱ γυναῖκες αὗται κατέλαβον ἐξ ἐφόδου τὸ πρεσβυτέριόν του! Ἦσαν καθολικαί! τῷ ἔφερον δισχίλια φράγκα! τῷ ὑπισχνοῦντο χίλια κατὰ μῆνα! Καὶ ἤθελον νὰ φάγωσιν ἐν τῷ οἴκῳ του; Ἀ! τοῦτο ἦτο τὸ ἔσχατον κτύπημα! Κατελαμβάνετο ὑπὸ φόβου ἀναλογιζόμενος ὅτι θὰ τιμήσωσι τὴν λιτήν του τράπεζαν — αἱ δύο ἐκεῖναι Ἀμερικανίδες αἱ ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν πλούσιαι, αἵτινες βεβαίως θὰ ἐτρέφοντο δι' ἐκτάκτων, φανταστικῶν, ἀσυνήθων ἐδεσμάτων. Καὶ ἐψιθύριζε:

— Νὰ φάγετε. . . νὰ φάγετε. . . θέλετε νὰ φάγετ' ἐδῶ;

Ἐδέησε καὶ αὖθις νὰ μεσολαβήσῃ ὁ Ἰωάννης.

— Λίαν εὐτυχὴς θὰ εἶνε ὁ ἀνάδοχός μου ἐὰν εὐαρεστῆσθε νὰ δεχθῆτε· μόνον διαβλέπω τὸ τί τον παράσσει . . . Ἐμέλλομεν νὰ συμφάγωμεν ἡμεῖς μόνοι καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει, κυρίαι μου, νὰ περιμένετε τέλειόν τι συμπόσιον... Ὁπως δήποτε θὰ φανῆτε ἐπιεικεῖς.

— Μάλιστα, μάλιστα ἐπιεικέσταται, ἀπεκρίθη ἡ Μπεττίνα.

Ἔπειτα δὲ ἀποτεινομένη πρὸς τὴν ἀδελφήν της προσέθηκε.

— Ἔλα δὰ καὶ σύ, Σουζῆ, μὴ τὰ ξυνίζεις διότι τάχα εἶμαι ὀλίγον . . . Ἀλλὰ πρέπει νὰ εἰξεύρετε ὅτι τοιοῦτος εἶνε ὁ χαρακτήρ μου νὰ εἶμαι ὀλίγον . . . Θέλεις νὰ μείνωμεν; Θὰ ἀνασάνωμεν ἐὰν διέλθωμεν ἐδῶ ἥσυχα μίαν ὥραν.

Καὶ τί δὲν ἐτραβήξαμεν σήμερον μὲ τὸν σιδηρόδρομον. . . μὲ τὴν ἁμαξαν . . . μὲ τὴν σκόνην . . . μὲ τὴν ζέστην! . . . Τόσον ἄθλια ἐπρογευματίσαμεν τὸ πρωὶ εἰς ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον ξενοδοχεῖον! Καὶ εἴμεθα ἠναγκασμέναι νὰ ἐπανέλθωμεν τὰς ἑπτὰ νὰ δειπνήσωμεν εἰς τὸ αὐτὸ ξενοδοχεῖον, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν ἔπειτα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Παρισίους . . . Ἀλλὰ πολὺ καλλίτερα νὰ φάγωμεν ἐδῶ. Δὲν λέγεις πλέον ὄχι . . . Ἀ! τί καλὴ ποὺ εἶσαι Σουζῆ μου!

Καὶ κατεφίλησε τὴν ἀδελφήν της μετὰ πολλῆς τρυφερότητος καὶ χάριτος· ἔπειτα στρεφομένη πρὸς τὸν ἐφημέριον εἶπε:

— Νὰ εἰξεύρατε, πάτερ, πόσον εἶνε καλή!

— Μπεττίνα! Μπεττίνα!

— Γρήγορα, Παυλίνα, εἶπεν ὁ Ἰωάννης· δύο πινάκια. Ἔλα νὰ σε βοηθήσω.

— Καὶ ἐγώ, ἀνεφώνησεν ἡ Μπεττίνα, καὶ ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ σας βοηθήσω. Ὦ! σᾶς παρακαλῶ πολύ, θὰ με διασκεδάσῃ. Μόνον νὰ με δώσετε, πάτερ, τὴν ἄδειαν νὰ φερθῶ ὀλίγον ὅπως εἰς τὸν οἰκόν μου.

Καὶ ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἐξέβαλε τὸ ἐπανωφόριόν της πρῶτον, καὶ ὁ Ἰωάννης ἠδυνήθη νὰ θαυμάσῃ ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ τελειότητι τὸ ῥαδινὸν καὶ ἐπίχαρι αὐτῆς σῶμα.

Ἡ μὶς Πέρσιβαλ ἀφῄρεσεν ἔπειτα τὸν πῖλόν της, ἀλλὰ βιαίως πως καὶ ἐγένετο αἰτία θαυμαστῆς τινος καταπτώσεως. Ὁλόκληρος σωρὸς ἀπεσπάσθη καὶ κατεχύθη ὡς χείμαρος, ὡς εὐρὺς καταρράκτης ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Μπεττίνας, ἥτις ἵστατο ἔμπροσθέν τινος παραθύρου, δι' οὗ εἰσέδυον αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου... καὶ τὸ χρυσοῦν ἐκεῖνο φῶς καταχεόμενον ἄφθονον ἐπὶ τῆς κόμης ἐκείνης τῆς χρυσῆς, περιέβαλλε διὰ θελκτικωτάτης στεφάνης τὴν λάμπουσαν εὐμορφίαν τῆς νεάνιδος. Συγκεχυμένη καὶ ἐρυθριῶσα ἡ Μπεττίνα ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὴν ἀδελφήν της, ἥτις μετὰ πολλῆς δυσχερείας κατώρθωσε νὰ ἐπενέγκῃ ποιάν τινα τάξιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀταξίᾳ.

Τῆς καταστροφῆς δὲ ταύτης ἐπανορθωθείσης οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κωλύσῃ τὴν Μπεττίναν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τῶν πινακίων, τῶν μαχαιρίων καὶ τῶν περονίων.

— Μά, κύριε, ἔλεγε πρὸς τὸν Ἰωάννην, εἰξεύρω ἐγὼ πολὺ καλὰ νὰ βάζω τραπέζι· ἐρωτήσατε τὴν ἀδελφήν μου . . . —Ἔλα, Σουζῆ, λέγε ὅταν ἤμην μικρὰ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, δὲν ἔβαζα ἐγὼ ἀξιόλογα τὸ τραπέζι;

— Μάλιστα, ἀξιόλογα, ἀπεκρίθη ἡ κυρία Σκώτ.

Καὶ αὐτὴ δὲ παρακαλοῦσα τὸν ἐφημέριον νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀδιακρισίαν τῆς Μπεττίνας, ἐξέβαλε καὶ αὐτὴ τὸν πῖλον καὶ τὸ ἐπανωφόριόν της, ὥστε καὶ ἐκ δευτέρου ὁ Ἰωάννης ἔτυχε τοῦ εὐαρέστου θεάματος, σώματος θελκτικωτάτου καὶ κόμης θαυμασίας. Ἀλλὰ ἡ κατάπτωσις, πρὸς μεγίστην λύπην τοῦ Ἰωάννου, δὲν ἐπαγελήφθη.

[Ἕπεται συνέχεια].

ΤΟ ΕΤΟΣ 1000

[Ἀπόσπασμα πραγματείας ἀναγνωσθείσης ἐν τῷ φιλολογ. Συλλόγῳ «Παρνασσῷ»].

Ἀνάλυσις καὶ τέλος· ἴδε σελ. 313.

Ε΄

Καὶ ἐπέστη τὸ ἀπαίσιον ἔτος 1000. Φρικίασις διέτρεξεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὸν κατὰ τὴν Δύσιν χριστιανικὸν κόσμον καὶ τρόμου ἐναγώνιος προσδοκία κατέλαβεν αὐτόν. Ἠρέμησεν ἡ ἀνθρωπότης, ὅπως ἠρεμεῖ ἡ φύσις, ὅταν ἡ πτέρυξ τῆς θυέλλης προσψαύῃ αὐτήν. Πνεῦμα θανάτου ἐπέπνευσε καὶ ἐνέκρωσε τὰ μέλη καὶ ἀπέμεινε γρηγοροῦσα ἡ φαντασία, πλάττουσα μορμολύκεια καὶ εἰκόνας τερατώδεις ὡς ἐν διηνεκεῖ ὀνείρῳ.

Εἶχε τὸ ἔτος τόσας ἡμέρας καὶ ἑκάστη ἡμέρα εἶχεν ὥρας καὶ ἡ ὥρα στιγμάς. Ποία τούτων ἔμελλεν ἆρά γε νὰ εἶνε ἡ ὑστάτη τοῦ κόσμου; Ἔμελλε τάχα τὸ πρόγραμμα νὰ ἐκτελεσθῇ πιστῶς καὶ ἀναλλοιώτως, ὅπως προδιεγράφετο ἐν τῇ Ἀποκαλύψει καὶ ὅπως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μετεδίδετο ἐπὶ γενεὰς γενεῶν; Ἔμελλε τάχα νὰ φανῇ τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, νὰ πικρανθῶσιν ὡς ἄψινθος τὰ ὕδατα, ν' ἀφανισθῇ τῶν ζῴων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἐνύδρων τὸ γένος, νὰ διασείσῃ τὰ θεμέλια τῆς γῆς ὁ σεισμός, νὰ γείνῃ ὁ ἥλιος μέλας ὡς σάκκος τρίχινος καὶ ἡ σελήνη ὡς αἷμα καὶ οἱ ἀστέρες νὰ πέσωσιν εἰς τὴν γῆν, ὡς ἡ συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη, καὶ ν' ἀποχωρισθῇ ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον εἰλισσόμενον καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν νὰ κινηθῶσιν;[1] Ἔμελλον ὄντως νὰ παρελάσωσιν οἱ φρικτοὶ ἐκεῖνοι τοῦ θανάτου ἀπόστολοι ἐπὶ τῶν ἀπαισίων αὐτῶν ἵππων, θερίζοντες ἀνὰ μυριάδας τοὺς ἀτυχεῖς κατοίκους τῆς γῆς καὶ ἔμελλεν ἔπειτα νὰ ἠχήσῃ βροντώδης ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἀρχαγγέλου; Καὶ ἀμέσως θὰ ἠκούετο ὁ τριγμὸς τῶν ὀστέων, τῶν ἐκ τοῦ βάθους τοῦ μνήματος ἀνεγειρομένων νεκρῶν τῶν ἀπ' αἰῶνος κοιμηθέντων καὶ ἐντὸς τῆς στενῆς τοῦ Ἰωσαφὰτ κοιλάδος θὰ συνωστίζοντο φύρδην ζῶντες καὶ νεκροί, εἰδεχθῆ κυκεῶνα ἀποτελοῦντες ἐκ σαρκῶν καὶ ὀστέων, φορεμάτων καὶ σαββάνων; Καὶ κατὰ ποίαν πρᾶξιν τοῦ φοβεροῦ δράματος ἔμελλεν ἕκαστος νὰ ἀποθάνῃ; καὶ διὰ τίνος τρόπου; ἆρα τὸ πῦρ ἔμελλε νὰ καταφάγῃ τὰ μέλη του, ἢ τὸ ὕδωρ ἐν φοβερῷ ἀναβρασμῷ νὰ καταπίῃ αὐτόν; Ἔμελλε νὰ ταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν κτιρίων, ἢ ἔμελλε νὰ πέσῃ ὑπὸ τὴν σπάθην τοῦ οὐρανίου ἐξολοθρευτοῦ; Καὶ ἔμελλεν ἆρά γε νὰ θανατωθῇ ἐκ τῶν πρώτων καὶ νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ βραχὺ διὰ ν' ἀναστηθῇ ἔπειτα μετὰ τῶν λοιπῶν, ἢ τῷ ἐπεφυλάσσετο ὁ φρικαλέος κλῆρος νὰ ἴδῃ τοὺς φιλτάτους αὐτοῦ ὑποκύπτοντας καὶ νὰ μείνῃ ἔσχατος αὐτὸς καὶ νὰ ἐμφανισθῇ μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν ἐσχάτην ἀπόφασιν;

Τίς ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὰς ἀπορίας ταύτας, αἵτινες ἀποτελοῦσαι σύνολόν τι ἀόριστον καὶ ὁμιχλῶδες ἐπεκάθηντο ἐπὶ τῆς διανοίας ὡς ἐφιάλτης; Οὐδείς. Καὶ ὁ ἄνθρωπος θῦμα τῆς ἀμφιβολίας καὶ τοῦ τρόμου ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν ἀναμένων. Πάντες ἀδιακρίτως κατείχοντο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος. Οὐ μόνον οἱ ἰδιῶται ἀλλὰ καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἔκυψαν τὴν ἀλαζόνα κεφαλὴν πρὸ τῆς ἰδέας τοῦ κοινοῦ καὶ οἰκτροτάτου τέλους. Ἡ Ἐκκλησία ἐφαίνετο ὁ μόνος λιμὴν σωτηρίας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους ἐκείνου τῆς ὀδύνης, πάντες δὲ κατέφευγον σωρηδὸν εἰς αὐτὴν ἐν συντριβῇ καὶ μετανοίᾳ, ἀποθέμενοι πρὸ τοῦ οὐδοῦ σὺν τῷ φορτίῳ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὸ βαλάντιον καὶ τὸ ξίφος καὶ τὸ στέμμα καὶ πᾶν περιττὸν ἐπίγειον βάρος, ὅπως ἐπιπλεύσωσιν ἐλαφρότεροι. Καὶ ἐνῷ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔψαλλεν ἀπὸ τοῦ ἀναλογίου ὕμνους καὶ τροπάρια, ὁ Ὄθων τῆς Γερμανίας τῷ ἐκράτει μακρόθεν τὸ ἴσον. Κλεισθεὶς οὗτος ἐντὸς τῆς μονῆς τῆς Γλάσσης, ἐγγὺς τῆς Ῥαβέννης, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τεσσαρακοστῆς ἐνήστευσε ψαλμῳδῶν μετὰ τῶν μοναχῶν, ἐνδεδυμένος σάγην ἀντὶ χιτῶνος καὶ ἐπ' αὐτοῦ φέρων τὴν χρυσοκέντητον πορφύραν, κατακλινόμενος ἐπὶ ξυλίνου κραββάτου, ἐνῷ παρ' αὐτὸν ἔκειτο πολυτελὴς ἡ αὐτοκρατορικὴ κλίνη. Ῥιχάρδος ὁ Β΄, δοὺξ τῆς Νορμανδίας, συνεκάλεσεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ ὅσους πλείονας κληρικοὺς ἠδυνήθη καὶ τοὺς συνεσπείρωσε περὶ αὐτόν, σκεπτόμενος ὅτι ἂν ὑφίστατο τὴν ἐσχάτην δοκιμασίαν μετὰ συνοδίας τόσον ἐναρέτου, θὰ ἐκέρδαινε κάτι καὶ αὐτὸς ἐξ ἀντανακλάσεως. Γουλιέλμος ὁ Α΄, δοὺξ τῆς αὐτῆς χώρας, θελήσας νὰ γείνῃ μοναχὸς καὶ μὴ ἐπιτρέψαντος τοῦτο τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς, κατώρθωσε νὰ προμηθευθῇ μανδύαν καὶ κορδύλην μοναχοῦ καὶ νὰ τὰ ἔχῃ παρ' αὐτῷ κεκλεισμένα ἐντὸς ἰδίου κιβωτίου, πρατιθέμενος ἴσως εὐθὺς ὡς ἐδίδετο τὸ σύνθημα νὰ μεταμφιεσθῇ καὶ νὰ παραστῇ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, οὐχὶ ὡς ἰσχυρὸς τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ταπεινὸς αὐτοῦ ὑπηρέτης καὶ ἐλπίζων νὰ μὴ ἀναγνωρισθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζάλης καὶ τοῦ θορύβου. Τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀνέλαβε καὶ ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας Οὔγος ὁ Α΄. Ἐπίσης καὶ ὁ Γουλιέλμος Ε΄, δοὺξ τῆς Ἀκυιτανίας, περιεβλήθη σάκκον καὶ ἐπορεύθη εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τῆς Κομποστέλλης. Ἱκανοὶ προσκυνηταὶ πάσης τάξεως ἐπορεύοντο εἰς προσκύνησιν τοῦ Παναγίου Τά-

1. Ἀποκάλυψις. Κεφ. ς΄, ἰδ. 12-16.

φου ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔμενον ἐκεῖ ἀναμένοντες ὅπως εὑρεθῶσι πλησιέστερον τῆς κοιλάδος τοῦ Κλαυθμῶνος, ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως ὤφειλον νὰ ὑποστῶσι τὸ ταξείδιον τοῦτο καὶ προετίμων νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτὸ πεζοὶ μᾶλλον ἢ φερόμενοι βιαίως μετὰ θάνατον, στιβαζόμενοι μετ' ἄλλων πολλῶν ἐντὸς νεφελῶν, ὡς ἐπιβάται τῶν εἰς Φάληρον μεταβαινουσῶν ἁμαξοστοιχιῶν. Αἱ λιτανεῖαι ἦσαν τοῦ συρμοῦ, μνημονεύεται δ' ἐξ αὐτῶν ἰδίως μία γενομένη ἐκ κοινῆς συνεννοήσεως ὑπὸ τοῦ Ρενάρδου, ἡγουμένου τοῦ Ριβαὶ καὶ τῆς Ἐρμεγγάρδης, ἡγουμένης τοῦ Ζουάρ· ὁ μὲν παρέλαβε τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχούς, ἡ δὲ τὰς ὑπ' αὐτὴν μοναχὰς μετὰ πάντων τῶν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μοναῖς εὑρισκομένων ἱερῶν λειψάνων, ἐξεκίνησαν δὲ ἕκαστος ἐκ τῆς οἰκείας μονῆς, παρακολουθοῦντος πολλοῦ πλήθους, προσελθόντος ἐξ εὐσεβείας, ἀλλὰ καὶ ἐκ περιεργίας καὶ μετὰ ἱκανῶς μακρὰν πορείαν, συνηντήθησαν. Εἰς τὸ μέρος τῆς συναντήσεως ἐστήθη ὁ σταυρὸς ὡς μνημεῖον, ἄγνωστον δὲ ἂν εἰς τοῦτο καὶ μόνον περιωρίσθη ἡ συνάντησις τῶν ὁσίων μοναχῶν μετὰ τῶν ὁσίων ἀμνάδων[1]. Ὁ τρόμος καὶ ἡ προσδοκία ἔρθασε καὶ μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ Ποντίφικος. Ὅσον εὐσεβὴς καὶ νοήμων ἂν ἦτο ὁ Σίλβεστρος Β', ἡ ἰδέα ὅμως ὅτι ἂν ἡ πρόρρησις ἐπηλήθευε, θὰ ἠναγκάζετο νὰ παραδώσῃ πρὸς τὸν ὑπέρτατον κύριον τὸ σκῆπτρον τοῦ κόσμου καὶ νὰ ὑποβάλῃ λογοδοσίαν περὶ τῶν πεπραγμένων παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ποιμνίου του ἐπλήρου τὴν ψυχήν του φόβου καὶ συγκινήσεως. Διὰ τοῦτο δὲν ἑωρτάσθη ἡ χιλιετηρὶς ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ὅπως ἑωρτάσθη ἄλλοτε μετὰ λαμπρότητος ἐκτάκτου ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Ἀράβος ὑπὸ τῶν Ἐθνικῶν ἡ χιλιετηρὶς ἀπὸ κτίσεως τῆς Ῥώμης, οὐδὲ κατὰ νοῦν ἐπῆλθεν εἰς τὸν Πάπαν ἡ σκέψις νὰ ἑορτάσῃ τὸ Ἰωβιλαῖον.

Εὔγλωττος συγγραφεύς, ὁ κ. **Michelet**, ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας* παρέχει τὴν ἑξῆς εἰκόνα τῆς τότε καταστάσεως τοῦ κόσμου· «Ἀνέμενον πάντες· ὁ δεσμώτης ἐν τῇ σκοτεινῇ εἱρκτῇ, ὁ δοῦλος ἐν τῷ ἀγρῷ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ μισητοῦ πύργου, ὁ μοναχὸς ἐν τῇ λιτῇ ἀσκητείᾳ τῆς μονῆς, ἐν τοῖς μονήρεσι θορύβοις τοῦ χοροῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν πειρασμῶν καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἁμαρτίας, τῶν ἐλέγχων καὶ τῶν παραδόξων ὀπτασιῶν, ἐλεεινὸν παίγνιον τοῦ διαβόλου, ὅστις τὴν νύκτα, ἀποσύρων τὸ σκέπασμα τῆς κλίνης του, τῷ ἐψιθύριζε χαιρεκάκως: θὰ κολασθῇς! Πάντες ηὔχοντο νὰ ἐξέλθωσι τῆς ἀγωνίας ὁπωσδήποτε· προὐτίμων νὰ πέσωσιν ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀναπαυθῶσιν ἔστω καὶ ἐπὶ κλίνης πεπυρακτωμένης». Ὁ κόσμος κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ παρομοίωσιν τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἦτο ὅμοιος πρὸς τὰ εἴδωλα τ' ἀπαντῶντα ἐν τοῖς καθεδρικοῖς ναοῖς τοῦ Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνος, ἰσχνά, ἄφωνα, μορφάζοντα ἐν νευρικῇ συστολῇ μὲ ὕφος πάσχον καὶ ὀδυνηρόν. Ὅπως ἐκεῖνα, μὲ τὰς χεῖρας συνηνωμένας ἀνέμενεν ὁ κόσμος τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς καταδίκης ἢ τῆς σωτηρίας του.

Τοιαύτη μὲν ἡ γενικὴ τοῦ κόσμου ἄποψις, εἰκόνες ὅμως λεπτομερεῖς καὶ ἀκριβεῖς δὲν ὑπάρχουσιν. Ὁ ζόφος τῆς ἐποχῆς καὶ ἡ ἀπόστασις δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸν ἱστορικὸν νὰ εἰσχωρήσῃ, νὰ διευκρινίσῃ, ν' ἀνατάμῃ τὰ γεγονότα. Ἂν ὁ χωλὸς διάβολος τοῦ Λεσὰζ κέκτηται τὴν ὑπερφυᾶ δύναμιν ν' ἀνεγείρῃ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν καὶ νὰ δεικνύῃ εἰς τὸν φοιτητὴν δὸν Κλεόπαν τὰ τελούμενα ὑπὸ ἑκάστην ἀπόκρυφα, ὁ ἱστορικὸς ὅμως δὲν δύναται ν' ἀνεγείρῃ τὸ ἀσυγκρίτως βαρύτερον καὶ πυκνότερον κάλυμμα ἐννέα σχεδὸν αἰώνων. Πλὴν ὅ,τι ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ τὸ πράξῃ ἀκόπως ἡ ἑτέρα ἐκείνη δύναμις, περὶ ἧς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς ἐλάλησα, ἣν ἐχάρισεν ἡμῖν ὁ Πανάγαθος πρὸς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ἐκ τῶν ἑτέρων ἀγαθῶν τοῦ βίου ἀποκλήρωσίν μας. Εἰς τὸ χάρισμα λοιπὸν τῆς φαντασίας θὰ καταφύγω, ὅπως ἄνευ τῆς βοηθείας συσκευῆς παρουσιάσω εἰς τὸ εὐμενές μου ἀκροατήριον προεκβολάς τινας φωτεινῶν εἰκόνων, ἂν δὲ αὗται φανῶσι σκοτειναί, παρακαλῶ νὰ προστρέξητε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν ἰδικήν σας φαντασίαν καὶ νὰ ἐπιχύσητε ἐπ' αὐτῶν ὀλίγον περισσότερον φῶς.

—

Θολὸς εἶνε ὁ οὐρανὸς καὶ παγετώδης ἡ ἀτμόσφαιρα. Τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ πύργου φωτίζει ἡ ἐρυθρὰ λάμψις τῆς ὑψηλῆς ἑστίας, ἐν ᾗ σπινθηρίζουσι μετὰ κρότου καιόμεναι ξηροὶ κλάδοι. Ὁ ἀγέρωγος δεσπότης τοῦ πύργου ἑστιᾷ τραχὺν συμπολεμιστήν. Ὁ ἀλυσιδωτὸς θώραξ δὲν καλύπτει τὰ εὐρέα στέρνα τῶν συνδαιτυμόνων, καὶ ἡ ἀνασεσυρμένη τοῦ ἱματίου χειρὶς ἀποκαλύπτει τοὺς μυῶνας τῆς στιβαρᾶς χειρός, ἥτις αἴρει ὡς πτερὸν τὸ βαρὺ ξίφος, τὸν πέλεκυν καὶ τὸ ῥόπαλον. Ἤδη ὁ δοῦλος παρέθηκεν αὐτοῖς τὰς ὀπτὰς σάρκας κάπρου, ὃν διεπέρασε διὰ τοῦ ἀκοντίου του θηρεύων ὁ οἰκοδεσπότης, ἰσοχειλὴς δὲ ἀμφορεὺς παράκειται πλήρης γλυκέος καὶ γενναίου οἴνου. Καὶ συνομιλοῦσιν εὐφροσύνως αἱ δύο ἱππόται καὶ ἀναπολοῦσι τὰς παρελθούσας ἡμέρας καὶ τὰ παρελθόντα κατορθώματα καὶ ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου λησμονοῦσιν ὁλοτελῶς τὸ παρόν. Διὰ μιᾶς ταρτάρειος πάταγος ἀντηχεῖ, κλονίζεται ἐκ θεμελίων ὁ ὀγκώδης πύργος. Καὶ οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες θὰ ἔβλεπον ἀπτόητοι πρὸ τοῦ στήθους αὐτῶν τὰς αἰχμὰς δέκα ἐχθρικῶν δοράτων, ἀνίστανται βιαίως, κατωχροὶ μὲ ὄψιν παρηλλαγμένην, μὲ κόμην ἠνωρθωμένην ἐκ τῆς φρίκης . . . Ἐπῆλθεν ἄρά γε ἡ τελευταία στιγμή; ὄχι: ἡ θύελλα ἣν ἐκυοφόρουν τὰ πυκνὰ νέφη ἐξέσπασε καὶ ὁ κεραυνὸς βρέμων, κατέκαυσε τὴν ὑψικάρηνον δρῦν, τὴν ἀλαζόνα τοῦ πλησιοχώρου δάσους βασιλίδα.

—

Ἐκ τοῦ στενοῦ καὶ σιδηροφράκτου φεγγίτου τῆς ὑγρᾶς εἱρκτῆς κατέρχεται ἀμυδρὰ τῆς ἡμέρας ἡ λάμψις. Ἐπὶ στρωμνῆς σεσηπυίας, ὅν τι εἰδεχθές, σύμπλεγμα ἀπαίσιον ὀστῶν καὶ ῥακῶν ἀνακινεῖται. Μακραὶ ἐρύησαν αἱ τρίχες ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἀπαισίως δὲ λευκάζει ἐν τῷ σκότει ἡ μακρά του κόμη, ἣν ἐλεύκανε προώρως ἡ ὀδύνη. Οἱ κρίκοι τῆς ἁλύσεως τοσοῦτον σφιγκτὰ εἰσὶ συνδεδεμένοι μετὰ τῶν μελῶν του, ὥστε νομίζει τις ὅτι ἀποτελοῦσι τεραστώδη προεξοχὴν τῶν σπονδύλων του. Ἐμέτρησε μυριάδας σταγόνων καταπιπτουσῶν ἀπὸ τοῦ θόλου μὲ μονότονον ψόφον καὶ ἐσημείωσε μὲ τοὺς ὄνυχας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀνὰ ἕνα τοὺς μακροὺς ἐνιαυτούς, ὅσους διῆλθεν ἐκεῖ ὁ ταλαίπωρος δεσμώτης. Καὶ ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ του συμπεραίνει ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ φοβερὰ ἡμέρα, ἣν ἀναμένει ἐναγωνίως ὅπως αἰτήσηται καὶ λάβῃ δικαιοσύνην παρὰ τοῦ ὑπερτάτου κριτοῦ. Αἴφνης ἐν τῇ σιγῇ τοῦ τάφου ἐκείνου ἀντηχεῖ κλαγγὴ ὀξεῖα, βαρύηχος, παρατεταμένη καὶ κραυγαὶ ἀκούονται ἔξω καὶ πλήθους ἰαχαὶ καὶ βήματα κατεσπευσμένα πολλῶν ὁμοῦ ἀνθρώπων καὶ ἵππων. Ὁ δεσμώτης σκιρτᾷ καὶ ἀνίσταται πλήρης φόβου καὶ χαρᾶς ἐνταυτῷ καὶ τὰ σιδηρᾶ δεσμὰ συγκρουόμενα ἀναδίδουσιν ὑπόκωφον κρότον. Ἆρά γε ὁ ἀρχάγγελος ἀναγγέλλει τὴν τελευταίαν τοῦ κόσμου στιγμὴν καὶ τὴν λῆξιν τοῦ μαρτυρίου του;. . Τείνει τὸ οὖς καὶ ἀκροᾶται . . . .

Οἴμοι! ὁ δεσπότης ἐπέστρεψεν εἰς τὸν πύργον του καὶ ἡ σάλπιγξ ἀγγέλλει τὴν ἔλευσίν του· προστρέχουσιν οἱ ὑποτελεῖς καὶ οἱ οἰκέται ἐν σπουδῇ καὶ μετὰ κρότου καταβιβάζεται ἡ κρεμαστὴ γέφυρα ὅπως εἰσέλθῃ μετὰ τῆς πολυπληθοῦς συνοδίας του.

—

Ἐπὶ τῆς ἐστρωμένης δι' ὁλοσηρικοῦ ἕδρας της νωχελῶς ἐξηπλωμένη ἡ πυργοδέσποινα ῥεμβάζει εἰς ἐκλελυμένην καὶ ἡδυπαθῆ μένουσα στάσιν. Τὸ βλέμμα της πλανᾶται καὶ κυλίεται βραδὺ μέχρι τῶν πέραν φαινομένων κυανῶν ὀρέων, ἔνθα ἐγένετο ἄφαντος τὴν πρωΐαν ἡ λοφιὰ τοῦ κράνους τοῦ εὐγενοῦς αὐτῆς συζύγου καὶ δεσπότου, ὅστις ἐπισάξας τὸν θυμοειδῆ ἵππον του, ἀπῆλθε πρὸς περιοδείαν τῶν ἐκτεταμένων γαιῶν του, ἀφεὶς τὴν νεόνυμφον σύζυγόν του μόνην ἐν τῷ πύργῳ. Διατί δὲν ἔμεινε καὶ κατακλινόμενος ὡς ἄλλοτε παρὰ τοὺς πόδας της νὰ τῇ ἀποτείνῃ μυριοστὴν φορὰν λόγους τρυφεροὺς ἀγάπης; Νέφος πικρίας θολώνει τοὺς διαυγεῖς ὀφθαλμοὺς τῆς δεσποίνης καὶ οἱ μαργαρίτινοι ὀδόντες της δάκνουσι μετὰ ἐλαφροῦ πείσματος τὸ σαρκῶδες πορφυροῦν χεῖλος. Διὰ τοῦ μεγάλου παραθύρου εἰσέρχεται ξανθὴ ἡλιακὴ ἀκτίς· ἐντὸς τοῦ χρυσοῦ πλαισίου ὅπερ αὕτη σχηματίζει ἀνακινεῖται ὡς κονιορτὸς κόσμος ἀδιόρατος ἀτόμων. Ἀλλ' ὁ ἥλιος δὲν εἶνε τόσον ξανθός, ὅσον ἡ κόμη τοῦ νεαροῦ ἀκολούθου, ὅστις ἀντικρὺ ἐπὶ σκίμποδος κάθηται. Ἀπέθηκεν οὗτος ἐπὶ τῶν γονάτων, ἅτινα περισφίγγει ἡ στενὴ ῥαβδωτὴ ἀναξυρὶς τὴν κιθάραν, δι' ἧς ἐναρμονίως ἔμελπε τὸ ᾆσμα τοῦ Ῥολάνδου, τοῦ ἀώρως πεσόντως, ἐν Ῥογκισβάλλῃ, ἵνα μὴ ταράξῃ τὴν ῥέμβην τῆς δεσποίνης του· ἀλλ' αὕτη παρατηρεῖ λαθραίως αὐτὸν καὶ σκέπτεται ὅτι χθὲς ἀκόμη ἦτο παιδίον καὶ σήμερον εἶνε νεανίας καὶ ἀνακαλύπτει μετ' ἐκπλήξεως ὅτι μὲ χάριν ἁβρὰν προσαρμόζεται ὁ κρινόλευκος αὐτοῦ τράχηλος ἐπὶ τοῦ εὐλυγίστου σώματός του καὶ ὅτι τὰ κεράσια, ἅτινα ὡριμάζει ὁλονὲν ὁ θερμὸς τοῦ ἔαρος ἥλιος δὲν ἔχουσι χροιὰν τόσον ζωηρὰν, ὅσον αἱ παρειαί του. Δὲν θάλλει μόνον ἔξω ἡ ἀνοιξις· θάλλει καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νεανίου καὶ λάμπουσιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς του, ἐφ' ὧν μάτην ἀποπειρᾶται ἡ αἰδὼς νὰ ἐπιρρίψῃ πέπλον, ἐπιθυμίαι βλαστήσασαι ἐν μιᾷ νυκτί, ὅπως τὰ ἄνθη τοῦ ἐπὶ τοῦ παραθύρου ἀνερχομένου αἰγοκλήματος. Ἡ περιφρονημένη σύζυγος ἐγείρεται· σύγκρισίς τις ἀμέσως ἀνέρχεται εἰς τὸ πνεῦμά της καὶ διὰ ταχυτάτου λογισμοῦ ἀναμετρεῖ τὸ βάθος τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πάθους, ὅπερ δύναται νὰ περικλείσῃ τὸ στῆθος τοῦ ἐνώπιον αὐτῆς ἱσταμένου νεανίου. Τὸ φίλημα ἀνατέλλει ἐπὶ τὰ χείλη της καὶ οἱ βραχίονές της εἰσιν ἕτοιμοι νὰ περιπτύξωσιν ὡς κρίνων στεφάνη τὴν ξανθὴν κεφαλὴν τοῦ εὐτυχοῦς ἀκολούθου, ὅτε ὑπὸ τὸ παράθυρον ἀκούονται πένθιμοι ψαλμῳδίαι καὶ οἰμωγαὶ πλήθους. . . Πῶς ἐλησμόνησεν ἡ δέσποινα ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ μοναχοὶ τῆς πλησίον μονῆς περιφέρουσι τὸν τριακοστὸν ἕκτον δάκτυλον τοῦ ἁγίου Ἱλαρίωνος καὶ τὸν διακοσιοστὸν δέκατον τοῦ τιμίου σταυροῦ ἥλον, κειμήλια εὐσεβῶς ἐν τῇ μονῇ φυλαττόμενα εἰς λιτανείαν, ὅπως ἀποτρέψωσι τὴν ἐπικειμένην ὀργὴν τοῦ Κυρίου; Φέρει τὰς χεῖρας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ σπεύδει δρομαία νὰ γονυπετήσῃ πρὸ τοῦ εὐκτηρίου της καὶ νὰ αἰτήσηται ἐν συντριβῇ συγγνώμην, διότι ἡ ἀσθενὴς σὰρξ ἀφέθη νὰ νικηθῇ ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς δοκιμασίας.

Καὶ ὅτε τὴν ἑσπέραν θὰ ἐπανέλθῃ ὁ ἱππότης οὐδεμίαν θὰ αἰσθανθῇ δυσκολίαν νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τοῦ μετώπου του τὸ βαρὺ κράνος μὲ τὴν κυματίζουσαν λοφιάν.

—

1. Henrion. Tom. XIX, p. 575.

Σκότος βαθὺ βασιλεύει εἰς τὸ ὑπόγειον· ἡ ἡμέρα ἀποκλίνει πρὸς τὴν δύσιν. Φρύνοι καὶ σκορπίοι καὶ σκώληκες καὶ ἄλλα γλοιώδη ἑρπετὰ κατοικοῦσι τὰ ζοφερὰ καὶ ἀπρόσιτα ἐκεῖνα βάθη· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ σκιά τις, ἀνθρώπινον ἔχουσα σχῆμα, κατέρχεται διὰ τῶν ὁλισθηρῶν τῆς κλίμακος βαθμίδων, κρατοῦσα λύχνον. Μήπως εἶνε τὸ φάσμα, ὅπερ διατείνονται ὅτι εἶδον πολλάκις οἱ γείτονες καὶ οὐ τὴν ἐμφάνισιν ἐπικαλοῦνται αἱ μητέρες διὰ ν' ἀποκοιμίσωσι τ' ἀνυπότακτα τέκνα των; Ὄχι· ἡ πνευματῶσα τοῦ λύχνου λάμψις φωτίζει τὴν κατεσκληκυῖαν μορφὴν τοῦ φιλαργύρου. Βαίνει μὲ βῆμα σφάλλον, προχωρεῖ εἰς τὴν σκοτεινοτάτην γωνίαν, ἀνακινεῖ μετὰ κόπου δύο ὀγκώδεις λίθους καὶ ἐξάγει σιδηρόφρακτον κιβώτιον. Περιφέρει περιφοβισμένος κύκλῳ τὸ βλέμμα, ἔπειτα ἐξάγει ἐκ τοῦ κόλπου κλεῖδα καὶ ἀνοίγει αὐτό. Ἡ κιτρίνη λάμψις τοῦ χρυσοῦ συναντᾶται μὲ τὸ ἀμαυρὸν καὶ ἐρυθρωπὸν φῶς τοῦ λύχνου· ἀλλὰ καὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ λύχνου φωτεινότεροι εἶνε οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ τοκογλύφου. Ποτὲ τίγρεως ἢ ὑαίνης ὄμματα δὲν ἀπήστραψαν ζωηρότερον πρὸ τῆς λείας. Ὁ σωρὸς ἐκεῖνος τοῦ χρυσίου, κέρμα τρὸς κέρμα ἀποταμιευθείς, εἶνε ὁ ὁ καρπὸς στερήσεων πολυχρονίων, συγκινήσεων σφοδρῶν, ἀγώνων ὑπερανθρώπων· αἷμα καὶ ἱδρῶτα περιέχει ἕκαστον νόμισμα, καὶ ἂν τὸ μέταλλον εἶχε φωνήν, πόσας ματαίας ἱκεσίας, πόσους γόους θυμάτων ἠδύνατο νὰ διηγηθῇ! Καὶ θωπεύει ὁ φιλάργυρος τὸν θησαυρόν του διὰ τοῦ βλέμματος καὶ διὰ τῶν χειρῶν· πάλλει ἡ καρδία του σφοδρῶς· καὶ τὸ κάτωχρον χεῖλός του μειδιᾷ σεσηρός. Διατί; διότι ἀνεμνήσθη ὅτι τὴν ἐπαύριον ἡ περιουσία τοῦ ὀφειλέτου του θὰ εἰσρεύσῃ ὁλόκληρος εἰς τὸ νεκρὸν ἐκεῖνο ἕλος τοῦ πλούτου... ὅτε αἰσθάνεται τὸ ἔδαφος σειόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας του· οἱ ὑγροὶ τοῖχοι σαλεύονται, οἱ θόλοι κλονοῦνται ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του μετὰ βοῆς ἀπαισίας. Κραυγὴ βραγχνὴ ἀνέρχεται ἐκ τοῦ στήθους καὶ θνήσκει μετὰ ῥόγχου εἰς τὸν λάρυγγά του· βυθίζει τοὺς ὄνυχας ἐντὸς τοῦ χρυσίου καὶ πίπτει ἀναίσθητος ἐπ' αὐτοῦ. Δὲν ἦτο λοιπὸν μυθολόγημα τῆς γῆς ἡ καταστροφή!.. ἰδοὺ ἡ στιγμὴ ἐπέστη. Καὶ ἡ φρικαλέα εἰκὼν τῶν καιομένων ἐν Ἅιδου λεβήτων τῆς πίσσης καὶ τοῦ θείου ἀναπαριστᾶται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἁμαρτωλοῦ· κεντᾷ τοὺς ῥώθωνάς του ἤδη ἡ ὀσμὴ τῶν καιομένων σαρκῶν του καὶ ἐκ τοῦ τρόμου πίπτει ὡς κεραυνόβλητος...

Καὶ ἦτο δόνησις σεισμοῦ, τιναγμὸς αἰφνίδιος τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς.

—

Ἐπὶ τῶν ὀδοντωτῶν τοῦ πύργου ἐπάλξεων περιφέρεται ὁ φρουρός. Τὸ νυκτερινὸν σκότος συγκιρνᾷ ἡ γαλακτώδης διαύγεια τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ· ὑποκάτω λιμνάζει τὸ ὕδωρ τῆς τάφρου, ἐν ᾧ ἀνακινοῦνται ἐγχέλεις καὶ βάτραχοι· εἰς τὸ στερέωμα ἐπιδεικνύουσι τὰ φωτεινά των συμπλέγματα οἱ ἀστερισμοί. Καλύβαι τινὲς ταπειναὶ κοιμῶνται ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ πύργου, ὡς παιδία ὑπὸ τὴν ἐφορείαν γίγαντος, πέραν δ' ἡ ὁμίχλη ὡς πέπλος περιβάλλει τὸ συνηρεφὲς δάσος. Καὶ περιέρχεται ὁ στρατιώτης κρατῶν τὸ τόξον, ἐνῷ ἐκ τῶν ὤμων του ἐξαρτᾶται διὰ τελαμῶνος πλήρης βελῶν ἡ φαρέτρα. Ἀνετράφη εἰς τὰ ὅπλα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας· ἀκολουθῶν τὸν κύριόν του ἐπολέμησεν ἐν Ἰταλίᾳ, εἶδε τοὺς μακροκόμους Νορμανδοὺς καὶ ἀπέκρουσε πολλάκις τῶν Σαρακηνῶν τὸν ἀκινάκην. Ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς ῥεμβάζων ἀνατρέχει διὰ τοῦ νοὸς εἰς ἡμέρας παρελθούσας καὶ μία ἀνάμνησις λυπηρὰ τῷ ἐπέρχεται. Ἡμέραν τινὰ μετὰ τῶν συντρόφων του διήρπασε μίαν μονήν, διότι οἱ ἐν αὐτῇ ἄσπλαγχνοι μοναχοὶ ἠρνοῦντο νὰ δώσωσι πρὸς αὐτοὺς πεινῶντας καὶ ἐξηντλημένους τρόφιμα καὶ ἀνάπαυσιν. Ἡ ἐνθύμισις τοῦ βαρέος ἐκείνου ἁμαρτήματος τῷ ταράσσει τὴν ψυχὴν καὶ σκέπτεται μετὰ λύπης ὅτι ὡς ἐκ τοῦ ἐπιμόχθου ἐπαγγέλματός του δὲν τῷ ἀπέμεινε καιρὸς νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεὸν δι' εἰλικρινοῦς μετανοίας. Ἐνῷ ταῦτα διαλογίζεται λάμψις αἰφνιδία θαμβοῖ τὰ ὄμματά του καὶ κρότος φρικτὸς κλονίζει τὰ ἥσυχα τοῦ αἰθέρος στρώματα. Τὸ τόξον ἐκφεύγει ἀπὸ τὰς χεῖράς του καὶ ὁ στρατιώτης πίπτει πρηνής, ψιθυρίζων «Ἔλεος!»...

Βολὶς φωτεινὴ διέσχισε τὸ στερέωμα καὶ καταπεσοῦσα ἐξερράγη εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ πύργου ἀπόστασιν.

—

Εἰς μίαν τῶν ταπεινῶν τῆς κώμης οἰκιῶν κατοικοῦσι δύο σύζυγοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν θείαν ἐνσάρκωσιν ἡ ὁμόνοια σπανίως ἀπεφάσισε νὰ κατοικήσῃ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ὑφ' ἣν κατοικοῦσι δύο σύζυγοι, ἔχομεν ὅλην τὴν ἄδειαν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν δύο συζύγων ἁρμονία εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν ἀποτελουμένην ἐκ τῆς ἀνακρούσεως Στραδιβαρείου τετραχόρδου καὶ χύτρας διερρωγυίας. Ὁ σύζυγος ἔχει ἀληθῶς μικρά τινα ἐλαττώματα φυσικὰ καὶ ὑλικά, ὧν τὸ κυριώτερον εἶνε ὅτι ὁ φάρυγξ του, ξηρότερος καὶ αὐτῆς τῆς Λεωφόρου τοῦ Πανεπιστημίου ἀπαιτεῖ τακτικὸν κατάβρεγμα οἴνου, ἀρκούντως πολυδάπανον. Ἀλλὰ καὶ ἡ κυρία ἔχει τὸ ἰδίωμα, ὡς νεωτέρα τις ἀναγνώστρια ἐπιφυλλίδων νὰ ἀναλίσκηται ὡς κηρὸς ὑπὸ τὰ περιπαθῆ βλέμματα, ἐθεάθη δὲ ἀνταλλάσσουσα ἐκφραστικὸν μειδίαμα μετὰ κομψοῦ τινος ἱπποκόμου. Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἂν καὶ ὁ οὐρανὸς ἦτο αἴθριος, ἡ οἰκιακὴ ἀτμόσφαιρα ἦτο πλήρης ἠλεκτρισμοῦ. Ἥστραπτον τὰ ὄμματα

τῆς κυρίας καὶ ἐβρόντα ὑποκώφως τὸ στῆθος τοῦ κυρίου, ἡ δὲ ῥάβδος, ἥτις ἀντιστρόφως πρὸς τὸ ἀρχαῖον λόγιον ἐν ὥρᾳ τοιαύτης βροχῆς οὐδέποτε ἔμενεν εἰς τὴν γωνίαν, ἐφρικία ἀναλογιζομένη ὅτι ἔμελλε καὶ πάλιν νὰ κληθῇ εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν. Ἤδη ἡ πρώτη ἀψιμαχία ἐγένετο καὶ ὡς βέλη ἀντηλλάγησαν συρίζοντες πικροὶ λόγοι· ἤδη ἐκτείνεται ἡ χεὶρ τοῦ συζύγου εἰς τὴν γωνίαν· ἤδη ἡ κυρία ὀξύνει τοὺς ὄνυχας, παρασκευαζομένη εἰς κρατερὰν ἄμυναν, ὡς γαλῆ ἀντιτασσομένη εἰς τὴν ἐπίθεσιν μολοσσοῦ, ὅτε αἴφνης θόρυβος φωνῶν ἐγείρεται, ἀντηχοῦσι βήματα κατεσπευσμένα καὶ ἀπαισία ἐρυθρὰ ἀντανάκλασις εἰσδύει διὰ τῶν θυρίδων καὶ φωτίζει τὴν αἴθουσαν. Πῶς ἐλησμόνησαν οἱ ἄθλιοι τὰς φοβερὰς καὶ ἐπισήμους στιγμὰς, ἃς διέρχεται ὁ κόσμος; πῶς ἐλησμόνησαν ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου ἐπικρέμαται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των; Κάμπτεται τὸ γόνυ τῶν δύο πολεμίων, οἵτινες νομίζοντες τὴν ἐσχάτην στιγμὴν ἐπελθοῦσαν ἐναγκαλίζονται καὶ ζητοῦσι παρ' ἀλλήλων συγγνώμην...

Καὶ ἡ αἰτία τοῦ θορύβου εἶνε πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα εἰς παρακειμένην οἰκίαν· αἱ φωναὶ εἶνε αἱ τῶν ταλαιπώρων οἰκητῶν καὶ τὰ βήματα τοῦ πλήθους σπεύδοντος νὰ σβέσῃ ἢ ν' ἀπομονώσῃ τὸ πῦρ...

—

Ἐν τῷ μέσῳ τοιούτων συγκινήσεων παρῆλθε τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ἔτος. Διέρρευσαν οἱ μῆνες, αἱ ἡμέραι, αἱ ὧραι καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐναγωνίως ἐμέτρουν τὴν πάροδον αὐτῶν. Δὲν εἶχον ἔτι ἐφευρεθῇ τὰ ὡρολόγια, ἀλλ' ὁ ἀγωνιώδης τοῦ στήθους παλμὸς συνώδευε τὴν βραδεῖαν τοῦ χρόνου ροήν. Καὶ διεδέξαντο ἐν τοιαύτῃ πνιγηρᾷ προσδοκίᾳ αἱ ἐποχαὶ τὰς ἐποχάς. Ἦλθον οἱ καύσωνες τοῦ θέρους, ἦλθεν ἡ ὁμίχλη τοῦ ῥθινοπώρου καὶ ὁ παγετὸς τοῦ χειμῶνος. Τὸ ἔτος ἔβαινε πρὸς τὸ τέρμα του καὶ ὁ οὐρανὸς οὐδὲν προανήγγελε. Τί συνέβαινεν ἀρά γε; μετημελήθη ὁ ἀγαθὸς Πλάστης ἢ ἀπεκοιμήθη ὁ ἀρχάγγελος ὁ ἐντεταλμένος νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα;

Καὶ ἰδοὺ ἀνέτειλεν ἡ τελευταία τοῦ ἔτους ἡμέρα. Ἀφοῦ ἡ καταστροφὴ ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τὸ ἔτος 1000 καὶ ἀφοῦ ἐκ τοῦ ἀπαισίου τούτου ἔτους ἀπέμενε μία καὶ μόνη ἡμέρα, λογικὴ ἦτο ἡ συνέπεια ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ κόσμος ἔπρεπε νὰ καταστραφῇ. Ἀμυδρά τις ἐλπὶς ἀληθῶς ἐτόλμα νὰ ἐπανατείλῃ ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ τὴν ἐπεσκίαζε παρευθὺς ὁ γνόφος τοῦ τρόμου. Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία, γέροντες καὶ πρεσβῦται, ἀκμαῖοι καὶ ἀσθενεῖς, σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς, πλούσιοι καὶ πένητες, οἰκειοθελῶς θυσιάζοντες πᾶσαν διάκρισιν, ἣν ἔμελλε νὰ καταργήσῃ μετά τινας ὥρας ὁ κοινὸς ὄλεθρος, εἰς πᾶσαν πόλιν, εἰς πᾶσαν κώμην, εἰς πᾶν χωρίδιον συνέρρευσαν εἰς τὰς ἐκκλησίας. Ἦσαν ὠχροὶ τὴν μορφὴν, καταβεβλημένοι ἐκ τῆς νηστείας, τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς μακρᾶς καὶ ἀκοιμήτου ἀγωνίας. Ἐγονυπέτει εὐσεβῶς ὁ ποιμὴν παρὰ τὸν ἱππότην καὶ ὁ ῥακένδυτος προσκυνητὴς παρὰ τὸν ἐπίσκοπον. Τὸ θυμίαμα ἀνήρχετο κατὰ πυκνὰς τολύπας πρὸς οὐρανοὺς καὶ ἐξήρχετο θρηνώδης ὡς στοναχὴ ὁ ψαλμὸς ἀπὸ τὰ στήθη, πιεζόμενα ἀπὸ τὸν μολύβδινον τοῦ τρόμου ἐφιάλτην· πρὸ δὲ τοῦ λιβάνου καὶ πρὸ τοῦ ψαλμοῦ ἔφθανεν εἰς οὐρανοὺς ἡ προσευχὴ, ἣν ἐψιθύριζον ἐν συντριβῇ τὰ χείλη τοῦ πολιοῦ γέροντος, καὶ τοῦ ἀθώου νηπίου, τοῦ σκαιοῦ στρατιώτου καὶ τῆς ἀβρᾶς δεσποίνης, πάντων ἱκετευόντων τὸν Κύριον νὰ οἰκτείρῃ τὰ μετανοοῦντα αὐτοῦ πλάσματα.

Διῆλθεν ἡ ἡμέρα ὁλόκληρος ἐν προσευχῇ καὶ συγκινήσει ἀρρήτῳ. Διέγραψεν ὁ ἥλιος τὴν συνήθη τροχιὰν καὶ ἐπῆλθεν ἡ νὺξ παγερὰ καὶ ἀστερόεσσα· οἱ ἀστέρες κατέλαβον ἕκαστος τὴν οἰκείαν θέσιν εἰς τὸ γαλανὸν στερέωμα, χωρὶς νὰ συνταραχθῶσιν ἢ νὰ παραμερίσωσιν, ὅπως φανῇ ἄλλο τι ἔκτακτον σημεῖον. Τὸ πλῆθος παρέμενεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις· ἔρημοι ἦσαν αἱ ὁδοί, αἱ οἰκίαι, οἱ ἀγροὶ καὶ μόνον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους ἔλαμπον τὰ γοτθικὰ τοῦ ναοῦ παράθυρα· οἱ ψαλμοὶ διεκόπτοντο καὶ ἐπανελαμβάνοντο ἐκ περιτροπῆς· ὁσάκις δ' ἐσίγων, ὁσάκις κατέπαυε καὶ ὁ ψίθυρος τῆς προσευχῆς, ἀποκαμνόντων τῶν χειλέων, ἱερὰ καὶ μυστηριώδης διεχύνετο σιωπὴ, ἧς ἐν μέσῳ θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀκούσῃ εὐκρινῶς τὸν παλμὸν τῶν ἀγωνιώντων στηθῶν. Ἐνίοτε ἠγείρετο αἴφνης μοναχὸς λευκοπώγων καὶ μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην ἐξώρκιζε τοὺς πιστοὺς εἰς εἰλικρινῆ μετάνοιαν. Καὶ τότε λυγμοὶ ἐξέφευγον τῶν χειλέων, καὶ αἱ χεῖρες ἐκινοῦντο τύπτουσαι τὰ ἁμαρτωλὰ στήθη. Κεφαλαί τινες ἀνυπόμονοι προέκυπτον τῆς θύρας καὶ τὰ ὄμματα παρετήρουν ἀπλήστως τὸν οὐρανόν· ἀλλ' οὐδὲν ἀσύνηθες διέκρινον· οἱ ἀστέρες ἐσπινθηροβόλουν, οἱ ἀστερισμοὶ μετέβαλλον βραδέως καὶ ἀνεπαισθήτως θέσιν, ὁ ἀμφίβολος σελαγισμὸς τῆς ἑπταφώτου πλειάδος προσήγγιζεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου καὶ τις διάττων διέσχιζεν ἀστραπηδὸν τὰ οὐράνια πλάτη καὶ ἐξηφανίζετο εἰς τὸ ἄπειρον.

Ἤδη οἱ ἀλέκτορες ἀπὸ τοῦ πλησίον χωρίου ἀνήγγειλαν ὅτι ἡ νὺξ βαίνει εἰς τὸ τέρμα της· ἤδη τὸ φῶς τῶν ἀστέρων ἤρχισε νὰ ὠχριᾷ καὶ ὑπόλευκος λάμψις ἐπεχύθη εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὰ πέρατα. Οἱ ψαλμοὶ ἐπανελήφθησαν μετὰ μείζονος προθυμίας, ὡσανεὶ τὰ πεπονημένα στήθη, ἀφ' ὧν ἐξήρχοντο ἀοράτως ἐζωογονοῦντο. Καὶ ἡ ὑπόλευκος ὠχρότης τοῦ ὁρίζοντος ἐγένετο βαθμηδὸν γαλακτώδης· ἔδυσαν ἀστερισμοί τινες καὶ ὑπὸ τὴν ἀσθενῆ λάμψιν τῆς ὑποφωσκούσης ἡμέρας τ' ἀόριστα σχήματα τῶν ἀντικειμένων ἤρξαντο νὰ γίνωνται εὐκρινῆ. Τὸ στῆ-

θος τῶν πιστῶν ἀνέπνεεν ἤδη μᾶλλον ἐλευθέρως· τὸ μέτωπον τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ συννέφου ὀδύνης ἠθρίαζε καὶ εἰς τοὺς ἐρυθροὺς καὶ νυσταλέους ὀφθαλμοὺς ηὔγαζεν ἡ προβαίνουσα τῆς ἐλπίδος λαμπηδών. Ἔπειτα διὰ μιᾶς ἐφάνη τὸ ῥόδινον τῆς ἠοῦς ἐρύθημα· ἠκούσθη εἰς τὰ δάση τῶν στρουθίων τὸ φλύαρον τερέτισμα· οἱ τελευταῖοι τῆς ὁμίχλης ἀτμοὶ διεσκεδάσθησαν. Ζῶναι χρυσαῖ, πορφυραῖ, ἰώδεις, κροκωταὶ ἔβαψαν τὸν ὁρίζοντα, συγκερασθεῖσαι καὶ ἀποτελέσασαι συμμιγές τις κρᾶμα ἐξαισίας λαμπρότητος· αἱ ἀκρώρειαι ἐφάνησαν πυριφλεγεῖς καὶ ἀπὸ τοῦ λόφου προέκυψε γλυκύθυμος καὶ ζωηφόρος ὁ ἄναξ τῆς ζωῆς, ὁ ἥλιος! Καί, ὅταν αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ εἰσῆλθον διὰ τῶν θυρίδων τοῦ ναοῦ καὶ ὠχρίασαν πρὸ αὐτοῦ αἱ καταναλωθεῖσαι λαμπάδες, τότε ἀπὸ πάντων τῶν στομάτων ἐξῆλθε παρατεταμένος στεναγμὸς ἀνακουφίσεως, ἄναρθροι φθόγγοι εὐγνωμοσύνης· ἐλυγίσθησαν τὰ γόνατα καὶ πάλιν, συνηνώθησαν αἱ χεῖρες καὶ ὅσην ἀπέμεινεν ἐν τῷ στήθει φωνὴ ηὐλόγησε τὸ ὄνομα τοῦ Πλάστου.

Τὸ ἔτος 1000 παρήρχετο· ὁ κόσμος δὲν κατεστράφη· ὁ Θεὸς ἐλέησε τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα.

Ἦτο τῷ ὄντι ἡ στιγμὴ ἱερὰ καὶ ἐπίσημος. Ὁ ἀνατέλλων ἐκεῖνος ἥλιος δὲν ἐφώτιζε μόνον νέαν ἡμέραν, νέον ἔτος, νέον αἰῶνα. Ἐφώτιζε καὶ νέαν ἐποχήν.

Χ. Ανινος

ΕΝ ΓΕΥΜΑ ΕΝ ΚΙΝΑι

Ἡμέραν τινὰ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι νὰ πράξωμεν ἀπεφασίσαμεν νὰ γευματίσωμεν κατὰ τὸν Σινικὸν τρόπον ἔν τινι τῶν καλλιτέρων ἑστιατορίων τοῦ Πεκίνου. Ἀναχωρήσαντες λοιπὸν ἐκ τοῦ ξενοδοχείου, ἐν ᾧ διεμένομεν, διηυθύνθημεν ἐκεῖ, διερχόμενοι κυκεῶνα ὁδίσκων καὶ παραδρομίων καὶ βαδίζοντες διὰ μέσου οἰκίσκων καὶ καλυβῶν βρωμερωτάτων, ἐν αἷς ἐνδιαιτῶνται ἢ μᾶλλον σήπονται πολλαὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἐπαιτῶν μὲ τὰ φρικωδῶς ἀπόζοντα ῥάκη των, δηλητηριάζοντες διὰ τῶν ἀκαθαρσιῶν των τὴν ἀτμόσφαιραν. Κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν εἴσοδον τῆς αὐλῆς, ἐν ᾗ τὸ ἑστιατόριον, ὑπάρχουσι σωροὶ ἀκαθαρσιῶν, προκατακλυσμιαῖοι σκελετοὶ λαχανικῶν, ὀστῶν προαιωνίων, πολλάκις ὑπὸ τῶν κυνῶν ἀνασκαλισμένων, καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν, εἰς ἑκάστην γωνίαν παντοδαπὰ σκύβαλα τόσον εἰς τὴν ὄσφρησιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ὅρασιν ἀηδῆ, καὶ τῆς ὀρέξεως οὐχὶ πολὺ διεγερτικά. Πρέπει νὰ ἔχῃ τις τὸν στόμαχον ἀληθῶς γενναῖον ἵνα πεινᾷ ἀκόμη μετὰ τὴν διὰ τῆς αὐλῆς ταύτης δίοδον. Εἰς τὴν θύραν τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ καταστήματος κάθηνται τεϊοπόται καὶ παῖκται, οἵτινες φαίνονται ἥκιστα φροντίζοντες περὶ τῶν παρὰ τοὺς πόδας των ἀναδιδομένων λοιμικῶν ἀναθυμιάσεων. Ἐλάβομεν καὶ ἡμεῖς τὸ θάρρος νὰ φθάσωμεν ἕως ἐκεῖ, ἀφ' οὗ ἐθαυμάσαμεν τὰς δύο γιγαντείους λυχνίας, αἵτινες κοσμοῦσι τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτῆς: *Εἰς τὰς τρεῖς ἐξαιρέτους ἀρετάς*! Εἰσήλθομεν λοιπὸν ἐλπίζοντες ὅτι μία ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἀρετῶν θὰ εἶνε ἴσως καὶ ἡ τιμιότης καὶ ὅτι θὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀπόδειξιν ὁ διευθυντὴς τοῦ ἑστιατορίου κατὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ λογαριασμοῦ μας.

Μᾶς εἶχον ἑτοιμάσει δύο τετραγώνους τραπέζας καὶ ξύλινα θρανία περὶ αὐτάς, ἐφ' ὧν ἔσχον τὴν φροντίδα νὰ θέσωσι παχέα προσκεφάλαια. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξίν μας ὑπηρέται σπεύδουσι περὶ ἡμᾶς μὲ τεϊοδόχας ἐξ ἐρυθροῦ ἀμμολίθου καὶ κύπελλα ἐκ μετάλλου λευκοῦ· κοχλιάρια δὲν ὑπάρχουσι. Οἱ ὑπηρέται ῥίπτουσιν ὕδωρ θερμὸν ἐπὶ μιᾶς *πρέζας* φύλλων τείου ἐντὸς ἑκάστου κυπέλλου, ἡμεῖς δὲ μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ πράξωμεν ῥοφῶμεν τὸ ἔγχυμα ἐκ μικρᾶς τινος ὀπῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ πώματος τῶν κυπέλλων μας. Ἀφ' οὗ δ' ἐρροφήσαμεν οὕτω τὸ τεῖον ἄνευ ζακχάρεως, ἐζητήσαμεν νὰ μᾶς παραθέσωσι τὰ πρῶτα φαγητά. Συνέκειτο δ' ἡ παράθεσις αὕτη ἐκ πληθύος μικρῶν πλακουντίων μὲ ἄλειμμα, σακχαρωμένων, ἀλλ' ἀθλιεστάτων, ἐκ ξηρῶν καρπῶν καὶ κατ' ἐξαιρετικὴν πρὸς ἡμᾶς τιμὴν ἐκ χαβιαρίου τινὸς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἁλμυροῦ ταριχεύματος, ἐν ᾧ ἐμπεριείχοντο ἀναμὶξ ἔντερα, ἥπατα, σπλῆνες ἰχθύων, πάντα δι' ὄξους τεταριχευμένα· εἶτα γαρίδες τῆς ξηρᾶς ἐψημέναι μὲ ὕδωρ ἁλατοῦχον, αἵτινες ὅμως οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ παχύται ἀκρίδες. Τὸ ἔδεσμα τοῦτο ὂν ἐν χρήσει ἐν πᾶσι τοῖς θερμοῖς κλίμασι δὲν εἶνε ὅλως δυσάρεστον. Δὲν ἐτιμήσαμεν μεγάλως τὰ πρῶτον παρατεθέντα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἀντικατεστάθησαν αὐθωρεὶ διὰ ἄλλων.

Οἱ ὑπηρέται ἔθεσαν πρῶτον ἐπὶ τῆς τραπέζης πινάκια ἢ μᾶλλον ὑποκυπέλλια, διότι τούτων ἔχουσι τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις, περιέχοντα ὄρυζαν διαφοροτρόπως παρασκευασμένην μετὰ μικροτάτων τεμαχίων κρέατος καὶ ἔχουσαν σχῆμα πυραμιδοειδές. Ξυλαρίδια δὲ συνοδεύουσι τὰ εὔχυλα ταῦτα βρώματα. Πῶς νὰ κάμωμεν; Πρέπει νὰ εἶνέ τις Κινέζος, ἵνα δυνηθῇ νὰ φάγῃ μὲ τὰ δύο αὐτὰ ξυλάρια, ὧν τὸ ἓν στερεόν, κρατεῖται εἰς ἀκινησίαν μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ παραμέσου, ἐν ᾧ τὸ ἕτερον κινητὸν ἐργάζεται μὲ τὸν δείκτην καὶ τὸν μέσον. Οἱ αὐτόχθονες φέρουσι τὸ ὑποκυπέλλιον ὑπὸ τὰ χείλη των καὶ ὠθοῦντες διὰ τῶν ξυλαρίων τὴν ὄρυζαν καταβροχθίζουσιν αὐτὴν εὐχερέστατα· τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὶς καὶ τρὶς ἐδοκιμάσαμεν νὰ πράξωμεν, ματαίως ὅμως, καθ' ὅσον ἐγελῶμεν τόσον πολύ, ὥστε μᾶς ἦτο ἀδύνατον

νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὰ μετὰ προσοχῆς. Δὲν ἠδυνάμεθα δὲ ἀφ' ἑτέρου νὰ προδώσωμεν τὴν ἀξιοπρέπειάν μας τρώγοντες μὲ τὰς χεῖρας! Εὐτυχῶς εἰς ἐξ ἡμῶν, προνοητικώτερος, εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἕνα ἐξοχικὸν σάκκον περιέχοντα κοχλιάριον, περούνιον καὶ μαχαίριον. Ἕκαστος ἐξ ἡμῶν βυθίζει διαδοχικῶς τὸ κοχλιάριον εἰς τὸν πρὸ αὐτοῦ βῶλον καὶ τρώγομεν ἂν καὶ μετά τινος δυσπιστίας, διότι ἐξ ὅσων εἴδομεν ἔξω ἐφανταζόμεθα τί καθαριότης θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἐν τοῖς μαγειρείοις; Τέλος πάντων ἀναφαίνονται καὶ ἤττον μυστηριώδη φαγητά, ἱκανῆς μάλιστα ποσότητος, ὥστε νὰ χορτασθῶσιν ἐξ αὐτῶν 50 πρόσωπα: ὄρνιθες, νῆσσαι, ἄρνειον κρέας, χοιρινόν, λαγωοὶ ἑψημένοι, ἰχθῦες καὶ βραστὰ λαχανικά. Παραθέτουσι ταυτοχρόνως οἶνον κοινὸν καὶ οἶνον ἐξ ὀρύζης ἐντὸς μικροσκοπικῶν κυπέλλων ἐκ πορσελάνης ἐζωγραφημένης. Εἰς οὐδὲν ἐκ τῶν ποτῶν τίθεται σάκχαρον, οὐδ' εἰς αὐτὸ τὸ τεῖον· τὸ δ' ἔτι χεῖρον εἶνε ὅτι φέρονται πάντοτε βράζοντα ἀκόμη. Τὸ γεῦμα περατοῦται διὰ ζωμοῦ, ὅστις εἶνε εἶδός τι καρυκεύματος.

Μᾶλλον κεχορτασμένοι ἢ εὐχαριστημένοι θὰ προετιμῶμεν ἄλλα τινὰ Σινικώτερα φαγητά: φωλεὰς χελιδόνων ἢ μῦμα ἐκ ῥιζῶν ging-seng· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ περιζήτητα ταῦτα ἐδέσματα πρέπει τις νὰ παραγγείλῃ πολλὰς ἡμέρας πρότερον καὶ νὰ πληρώσῃ πολὺ περισσότερα. Ἠνάψαμεν τὰ σιγάρα μας καὶ παρατηροῦντες περιέργως περὶ ἡμᾶς ἐζητήσαμεν οἰνόπνευμά τι μετὰ σακχάρου.

Προϊούσης τῆς ὥρας, αἱ κατ' ἀρχὰς σχεδὸν κεναὶ αἴθουσαι πληροῦνται ὁλονὲν ὑπὸ καταναλωτῶν, οἵτινες ἀφ' οὗ λάθρᾳ καὶ περιέργως μᾶς παρατηρήσωσιν ἐπιδίδονται εἰς τὰς συνήθεις αὐτῶν ἀσχολίας. Οἱ ὑπηρέται φωνάζουσι τερετίζοντες ὑψηλοφωνότατα τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἀξίαν ἑκάστου πληρωνομένου ποτοῦ ἢ τραγήματος, ἄλλος δέ τις ἱστάμενος παρὰ τῷ λογιστηρίῳ ἐπαναλαμβάνει αὐτὰ εἰς τὸν ἐκεῖ καθήμενον κύριον τοῦ καταστήματος.

Οἱ ἔμποροι παίζουσι παίγνιόν τι εἶδος τοῦ παρ' ἡμῖν ὑπὸ τῶν παιδίων παιζομένου: *πετάει πετάει τὸ πουλί*. Εἷς ὑψώνει ἐναλλὰξ τινὰς τῶν δακτύλων του, οἱ δ' ἄλλοι ὀφείλουσι νὰ μαντεύσωσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ νὰ ὑψώσωσι ταυτοχρόνως μὲ αὐτὸν ἰσαρίθμους δακτύλους· ὁ δὲ ἐπιτυγχάνων πίνει ἓν κύπελλον οἴνου ὀρύζης.

Ἐν τοσούτῳ ἡ αἴθουσα ὁλονὲν πληροῦται ὀσμῶν προκαλουσῶν ἀηδίαν, ἰδίως ἕνεκα τοῦ καπνοῦ τοῦ καταστρεπτικοῦ ὀπίου. Εἶνε ἡ ὥρα τῆς φοβερᾶς καὶ παροιμιώδους ἐκείνης μεθης! Οἱ καπνισταὶ μὲ κίτρινα χαρακτηριστικά, μὲ κεκοιλωμένους ὑπερβαλλόντως ὀφθαλμοὺς ἀποσύρονται εἰς μυστηριώδη δωματίδια ἀποκεχωρισμένα τρόπον τινά, κεκαλυμμένα διὰ παραπετασμάτων καὶ κείμενα εἰς τὸ βάθος ἑκάστης αἰθούσης. Ἐκεῖ φαίνονται οὗτοι ἀπονεναρκωμένοι καὶ ἐξηπλωμένοι ἐπὶ κλινῶν πολυτίμως κεκοσμημένων στηρίζοντες τὴν κεφαλὴν ἐπὶ προσκεφαλαίων ὑψηλῶν ἐκ σκληρᾶς ἱππότριχος.

Μὴ δυνάμενοι τὰ ὑπομείνωμεν περιπλέον τὴν ἐπιβλαβῆ τοῦ δωματίου ἀτμόσφαιραν καὶ νὰ εἰσπνέωμεν ἀέρα τοσούτῳ βαρύν, ἀνεχωρήσαμεν ἀναπολοῦντες τὴν χρυσῆν μας Εὐρώπην.

[Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ]. Ζ. Κ. Μ.

Ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ

SACHER-MASOCH

Πρό τινος ἑώρτασε τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου ὁ σλάβας τὴν καταγωγὴν μυθιστοριογράφος Λεοπόλδος von Sacher-Masoch, ὁ ἔξοχος ζωγράφος τοῦ βίου τῶν ἐν Γαλικίᾳ Σλάβων καὶ Ἰουδαίων. Οἱ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς συνεργάται τοῦ ὑπὸ τοῦ Sacher-Masoch διευθυνομένου διεθνοῦς περιοδικοῦ συγγράμματος «Auf der Höhe», καὶ ἄλλοι ἄνδρες ἐπιφανῆ κατέχοντες θέσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων προσήνεγκον αὐτῷ πολυτελὲς λεύκωμα, περιέχον αὐτογράφους γνώμας, ἐξ ὧν ἀπανθίζομέν τινας ἐνταῦθα.

* * *

Ἀποτέλεσμα τῆς διανοητικῆς προόδου ἔσται ἡ καταστροφὴ παντὸς φανατισμοῦ. Οὐδαμῶς δὲ μειωθήσεται ἐκ τούτου ὁ ἔρως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον θὰ πιστεύῃ ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπὸ μίαν μόνον παρουσιάζονται μορφήν.

Ἐρνέστος Ρενάν.

*

Ἡ ἰδιοφυΐα τέμνει ἰδίαν ὁδόν, ἀμεριμνῶσα ἂν οἱ σύγχρονοι ἀκολουθοῦσιν αὐτῇ. Ὅ τι ἐν τῷ παρόντι πολλάκις ὑπολαμβάνεται ὡς παρέκκλισις ἀπὸ τῆς εὐθείας, ἐν τῷ μέλλοντι θὰ θεωρῆται ὡς αὐτὴ ἡ εὐθεῖα.

Rudolf von Gottschall.

*

Ἡ πρᾶξις τὸ πᾶν, ἡ δόξα οὐδέν.

Friedrich Haase.

*

Πρώτιστον καθῆκον τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων ἀγωνιζομένων εἶνε νὰ θυσιάζωσι τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἐλευθερίαν.

Ἑρρίκος Ροσεφώρ.

*

Αἱ συνταράξεις παρέρχονται, τὰ ἔργα μένουσιν. Ὁ εὐμοιρῶν μεγαλοφυΐας, λέγων δὲ τῷ αἰῶνί του τὴν ἀλήθειαν, οὐδέποτε θὰ λησμονηθῇ.

Αἰμίλιος Ζολᾶ.

*

Ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης ἐστὶ πάντοτε ἠθικός. Οὐδαμῶς δ' ἐπιτρέπεται τῇ ποιήσει νὰ καταβιβάσῃ ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτήν, ὥστε πρὸς χάριν ψευδοφιλοκάλου καὶ ἀνοσίως αἰσιοδόξου αἰσθητικῆς νὰ παρουσιάζῃ ἀτελῆ καὶ παραπεποιημένην εἰκόνα τοῦ κόσμου. Τὸ λεγόμενον καλὸν ἀποτελεῖ οὐχὶ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὸ ἐξωτερικὸν εἶδος τῆς τέχνης.

Ἐδουάρδος Γρείζεβαχ.

*

Ἐκεῖνος εἶνε σοφώτατος ἀνήρ, ὅστις ἐπίσταται νὰ λέγῃ ἐν καταλλήλῳ καιρῷ πράγματα οἰκοθεν ἐννοούμενα, ἅπερ ὅμως οὐδεὶς ἄλλος εἶχεν εἰπεῖ· ἐκεῖνος εἶνε γνήσιος καλλιτέχνης, ὅστις ποιεῖ ἔργα, ἅπερ πάντες φρονοῦσιν ὅτι δύνανται νὰ ποιήσωσι μετ' αὐτὸν, ἅπερ ὅμως οὐδεὶς δύναται νὰ ποιήσῃ.

W. H. Riehl.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐγίνετο λόγος ἐν ὁμίλῳ λογίων ἀνδρῶν περὶ τοῦ κ. Π. . . διορισθέντος παρ' ἀξίαν καὶ πρὸς κοινὸν σκάνδαλον εἰς ὑψηλὴν καθηγητοῦ θέσιν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ, λέγει τότε ὁ κ. Ρ. κι' ἐγὼ θὰ τὸν διώριζα ἂν ἤμην ὑπουργός. Ὁ Π. εἶνε ἄνθρωπος καθὼς πρέπει· ὁ μόνος ποὺ βοᾷ κατὰ τοῦ διορισμοῦ του εἶνε τὰ συγγράμματά του, ἀλλ' αὐτὰ ἔχουν τόσον μικρὰν σημασίαν!

*
* *

Ἔλεγέ τις προχθὲς πρὸς τὴν κυρίαν Μ*, λόγου προκειμένου περὶ τῆς ἡλικίας της:

— Καὶ ὅμως, κυρία, ἠξεύρετε ὅτι τινὲς σᾶς δίδουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ σαράντα;

— Μπά, καὶ τὰ δέχομαι ἐγὼ 'σὰν μοῦ τὰ δίδουν;

*
* *

Τὴν προτεραίαν μάχης ἀξιωματικός τις ἦλθε πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ νὰ ἴδῃ τὸν πατέρα του εὑρισκόμενον εἰς τὰς τελευταίας του στιγμάς. — Πήγαινε εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ στρατηγός. «*Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς*».

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὁ μωρὸς, ἅμα αἰσθανθῇ τὸ πρῶτον θάλπος, ἀπορρίπτει τὸ παλαιόν του χειμερινὸν ἐπανωφόριον. Ὅταν ἡ εὐτυχία ἀρχίσῃ νὰ σοὶ μειδιᾷ, μὴ λησμονῆς τὸν καλόν σου φίλον τῶν δυστυχῶν ἡμερῶν.

—

Ὅταν βράχος τις ἀποσπᾶται ἐκ τοῦ ὕψους ὄρους καὶ κατακυλίεται μεθ' ὁρμῆς, δύνασαι, ἄνευ κινδύνου τοῦ νὰ ἐκληφθῇς δειλὸς, νὰ παραμερίσῃς ἵνα τὸν ἀποφύγῃς. Καὶ ὅταν μανιώδης τις σοῦ ζητεῖ ἀφορμὴν ῥήξεως, νομίζεις ὅτι ἡ τιμή σου ἀπαιτεῖ νὰ συνάψῃς ἀγῶνα μετ' αὐτοῦ;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Βαδίζει καὶ ἡ θάλασσα!

Αἱ πόλεις Ῥοζέττη καὶ ἡ Δαμιέττη, κτισθεῖσαι παρὰ τὴν θάλασσαν πρὸ χιλίων ἐτῶν, ἀπέχουσι νῦν αὐτῆς δύο μίλλια. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἐν τῷ Στομίῳ τοῦ Ῥοδανοῦ, ἡ ξηρὰ προὐχώρησε τρία μίλλια εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐν Βενετίᾳ τὰ ὕδατα κατὰ μικρὸν ἐλαττοῦνται, καὶ ἐλεύσεται κατ' ἀνάγκην καιρὸς, καθ' ὃν τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἀντὶ γονδολῶν θὰ διατρέχωσιν ἅμαξαι. Ἡ Ῥαβέννη, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος, περιεβάλλετο, ὡς ἡ Βενετία, ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Νῦν ἡ Ῥαβέννη ἀφίσταται τῆς θαλάσσης ἓν μίλλιον. Ἡ Ἀδρία ἐν Λομβαρδίᾳ, ἄλλοτε λιμὴν τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, εἰς ἣν ἔδωκε καὶ τὸ ὄνομα, ἀπέχει εἴκοσι καὶ πέντε χιλιόμετρα τῆς θαλάσσης. Ἀπὸ τοῦ 1804, ἡ θαλασσία ἀκτὴ ἐν τῷ στομίῳ τοῦ Πάδου, προὐχώρησε πρὸς τὴν θάλασσαν δώδεκα χιλιόμετρα.

Ἀλλαχοῦ, τοὐναντίον, ἡ θάλασσα εἰσβάλλει εἰς τὴν ξηρὰν, κατακαλύπτει διὰ τῶν ὑδάτων αὐτῆς τὰς χαμηλὰς χώρας καὶ μεταβάλλει εἰς νήσους μέρη συνηνωμένα ἄλλοτε τῇ ἀκτῇ.

ᴗᴗᴗ

Ὁ κ. **Gerhard Rohlfs**, ἀποσταλεὶς εἰς Ἀβυσσινίαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας μετ' ἐντολῆς, ἐγένετο δεκτὸς ἐν ἐπισήμῳ ἀκροάσει ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου. Μετὰ τὴν προσφορὰν δὲ τῶν δώρων ὁ αἰθίοψ ἄναξ συνδιελέξατο μετὰ τοῦ κ. **Rohlfs** περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης. Καθὰ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς περιλήψεως τῆς συνδιαλέξεως ταύτης, ὁ Ἀβυσσινὸς βασιλεὺς ἔχει ἱκανῶς ἀσαφεῖς ἰδέας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων Κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Διότι κατ' αὐτὸν, τὸ πρώτιστον Εὐρωπαϊκὸν Κράτος εἶνε ἡ Ἑλλὰς, ἥτις ἠνάγκασε τὴν Ῥωσσίαν νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐπεθύμει δὲ νὰ μάθῃ ἂν ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ῥωσσία συνηνωμέναι θὰ εἶχον τὴν ἰσχὺν νὰ καταβάλωσι τὴν Ἑλλάδα. Τὴν Ἀγγλίαν δὲ καὶ τὴν Γαλλίαν θεωρεῖ ὡς ὅλως δευτερεύοντα κράτη.

ΑΘΗΝΗΣΙ — ΤΥΠΟΙΣ «ΚΟΡΙΝΝΗΣ» ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ